

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

**Θέμα Πτυχιακής Εργασίας
«Η σύγχρονη Οικονομική Κρίση (2008) και η Ελλάδα»**

**Επιβλέπων καθηγητής : Παπαηλίας Θεόδωρος
Φοιτητής : Πουραΐμης Αντώνιος**

Πειραιάς, 2013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην συγκεκριμένη εργασία, αναλύθηκε η νεότερη παγκόσμια οικονομική κρίση και η επιρροή της σε χώρες με πολύ υψηλό χρέος όπως η Ελλάδα. Με τον όρο νεώτερη παγκόσμια οικονομική κρίση γίνεται λόγος για την πρώτη χρηματοπιστωτική κρίση, μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο γιατί νωρίτερα υπήρξε μια παρόμοια του 1929. Η κρίση της δεκαετίας του 1970 ήταν κυρίως ενεργειακή με οικονομικές επιπτώσεις στη Διεθνή Αγορά.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, ξεκίνησε και αυτή από τις ΗΠΑ μετά από την φούσκα της υπεραξίας των ακινήτων, η οποία επέφερε την κατάρρευση των ασφαλειών των στεγαστικών δανείων, εξαιτίας της έλλειψης ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επηρεαστούν και οι χώρες της Γηραιάς Ηπείρου επειδή τα δικά τους χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν άμεση σχέση (δανεισμός) με αυτών των ΗΠΑ. Ιδιαίτερα οι υπερχρεωμένες χώρες που ανήκουν στην Ευρωζώνη, δηλαδή αυτές που συναλλάσσονται με κοινό νόμισμα (το Ευρώ) τους είναι αδύνατον να αποπληρώσουν ή να αναχρηματοδοτήσουν το χρέος τους χωρίς την βοήθεια τρίτων. Η Ελλάδα βρίσκεται στην χειρότερη κατάσταση γιατί το χρέος της είναι δημοσιονομικό, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες που έχουν υπερχρεωμένες ιδιωτικές τράπεζες.

Η ύφεση στην Ελλάδα έφερε πρωτόγνωρες ανακατατάξεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο όπως, πανελλαδικές διαμαρτυρίες για τις μειώσεις των μισθών και συντάξεων, την μεγάλη ανεργία και την υψηλή και άνιση φορολόγηση στα εισοδήματα των φυσικών προσώπων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση, αναγκάστηκε να προτείνει άμεσα μέτρα περικοπών στις δημόσιες δαπάνες των υπερχρεωμένων χωρών, μέσα από έναν μηχανισμό που για πρώτη φορά συστάθηκε και αποτελείται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η ΤΡΟΙΚΑ όπως ονομάστηκε ο μηχανισμός οικονομικής στήριξης, ειδικότερα για την περίπτωση της Ελλάδας συνέστησε ένα χρηματοπιστωτικό πακέτο βοήθειας, το οποίο θα διατίθεται διαδοχικά σε δόσεις ανάλογα με την δημοσιονομικό πρόοδο της τελευταίας.

Η δέσμευση αυτή ήρθε με την μορφή των ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ (1 και 2) τα οποία ψηφίστηκαν, το πρώτο από την κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Γεώργιο Α. Παπανδρέου και το δεύτερο από την συγκυβέρνηση των τριών κομμάτων, Νέα Δημοκρατία, ΠΑΣΟΚ, Δημοκρατική Αριστερά, με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά. Το ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2 ψηφίστηκε λόγω της αναποτελεσματικότητας του ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ 1.

Από την δανειακή σύμβαση που η χώρα υπέγραψε τον Μάιο του 2010 (ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1) συνολικού ύψους 110 δις ευρώ και την δεύτερη σύμβαση ύψους 130 δις που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 2012 (ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2) έχει εκταμιευθεί το 63% περίπου των 150 δις ευρώ και το ποσό που απομένει είναι 90 δις ευρώ.

Από αυτά τα 90 δις ευρώ τα 60 δις ευρώ ανήκουν στο δεύτερο δάνειο και τα 30 δις ευρώ στο πρώτο δάνειο των 110 δις ευρώ που έχει εκταμιευθεί στο σύνολό του. Από το πακέτο των 130 δις ευρώ περίπου 30 δις ευρώ εκταμιεύθηκαν μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) στους κατόχους ελληνικών ομολόγων κατά την εκτέλεση του PSI και το ποσό των 25 δις ευρώ έχει χρησιμοποιηθεί ήδη ως προκαταβολή για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών.

Από τα 80 δις ευρώ του πρώτου δανείου τα 10 δις ευρώ κατατέθηκαν στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τα υπόλοιπα 70 δις ευρώ περίπου διοχετεύθηκαν για την αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων του ελληνικού δημοσίου και την κάλυψη του υπέρογκου ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού.

Τα 90 δις ευρώ που απομένουν θα δοθούν στην Ελλάδα σε δόσεις για την κάλυψη των τοκοχρεολυσίων ως το 2015 και την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων χρεών του δημοσίου προς τους ιδιώτες (υπερβαίνουν τα 8 δις ευρώ) και την κάλυψη των ελλειμμάτων της γενικής κυβέρνησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 2000	
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	
1.1. Εισαγωγή	σελ. 8
1.2. Η Ελληνική Οικονομία	σελ. 8
1.3. Η Ελληνική Οικονομική κρίση του 2009 – 2010	σελ. 11
1.4. Η Ελληνική Οικονομία 2000 – 2012	σελ. 14
1.4.1 Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες τιμές 2000 – 2010	σελ. 17
1.4.2 Πίνακας με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές 2000, 2001 – 2010	σελ. 18
1.4.3. Πίνακες με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 2001 – 2010	σελ. 19
1.4.4 Πίνακας με τα κύρια μεγέθη γενικής κυβέρνησης 2000 – 2010	σελ. 20
1.4.5 Πίνακας του Χρέους Γενικής Κυβέρνησης 2000 – 2011	σελ. 21
1.4.6 Πίνακες με τα ποσοστά απασχολουμένων και ανέργων 2000 – 2011	σελ. 22
1.4.7. Πίνακας με το κόστος εργασίας στο σύνολο της Οικονομίας 2001 – 2011	σελ. 23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	
Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008	
2.1 Εισαγωγή	σελ. 24
2.2 Η αιτία της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2007 – 2008	σελ. 25
2.3 Το χρονικό της παγκόσμιας κρίσης και η επιρροή της σε Ευρώπη και Ελλάδα	σελ. 25
2.3.1 Το αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης σε Ελλάδα και υπόλοιπη Ευρώπη	σελ. 31
2.3.2 Ρυθμιστικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης	σελ. 33
2.3.3 Πίνακες με τα Δημοσιονομικά στοιχεία της Ελληνικής Οικονομίας της περιόδου 2000 – 2011	σελ. 36
2.3.3.1 Πίνακας με την παρουσίαση των βασικών μακρο-οικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομία	

της περιόδου 2000 – 2011	σελ. 37
2.3.3.2 Πίνακες με δημοσιονομικά στοιχεία 2006 – 2009	σελ. 39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο : ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1 ΚΑΙ ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2	
3.1 Εισαγωγή	σελ. 41
3.2 Το χρονικό της κρίσης και τα αίτια που οδήγησαν στα ΜΝΗΜΟΝΙΑ 1 & 2	σελ. 41
3.3 Μνημόνιο 1	σελ. 46
3.4 Μνημόνιο 2	σελ. 48
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 53

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σύγχρονη οικονομική κρίση του 2007 – 2008 είναι γνωστή και ως παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Θεωρείται από πολλούς οικονομολόγους ως η χειρότερη οικονομική κρίση μετά την μεγάλη ύφεση της δεκαετίας του 1930. Είναι αποτέλεσμα της απειλής της συνολικής κατάρρευσης μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την διάσωσή τους από τις εθνικές κυβερνήσεις. Ως συνέπεια των πιο πάνω ήταν η ύφεση στις χρηματιστηριακές αγορές όλου του κόσμου.

Σε πολλές περιοχές η αγορά κατοικίας υπέστη κατάρρευση, με αποτέλεσμα να γίνουν εξώσεις, κατασχέσεις και να εμφανιστεί παρατεταμένη ανεργία. Η κρίση έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αποτυχία των βασικών επιχειρήσεων και η μείωση του πλούτου των καταναλωτών εκτιμάται σε τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτή η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας οδήγησε στην παγκόσμια ύφεση του 2008 – 2012 και η οποία συνέβαλε στην Ευρωπαϊκή κρίση κρατικού χρέους. Η ενεργός φάση της κρίσης η οποία εκδηλώνεται ως κρίση ρευστότητας, μπορεί να χρονολογηθεί την εβδόμη Αυγούστου του 2007, όταν η BNP Paribas τερμάτισε τις αναλήψεις από τα τρία κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου αναφέροντας την χαρακτηριστικά ως «την πλήρη εξάτμιση της ρευστότητας».

Αφετηρία της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης μπορούμε να πούμε ότι είναι οι ΗΠΑ. Ξεκίνησε με την μορφή στεγαστικής φούσκας η οποία κορυφώθηκε το 2006 προκαλώντας το κατρακύλισμα των κινητών αξιών των ΗΠΑ, σε συνδυασμό με τις πραγματικές αξίες των ακινήτων και καταστρέφοντας τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η οικονομική κρίση πυροδοτήθηκε από μια πολύπλοκη αλληλεπίδραση των κυβερνητικών πολιτικών, που ενθάρρυνε την ιδιοκατοίκηση παρέχοντας ευκολότερη πρόσβαση σε δάνεια Sub – prime για τους δανειολήπτες. Η υπερεκτίμηση των συνδυασμένων Sub – prime στεγαστικών δανείων, με βάση την θεωρία ότι οι τιμές των κατοικιών θα συνεχίσουν να αυξάνονται και οι αμφισβητούμενες εμπορικές πρακτικές μεταξύ των πωλητών και των αγοραστών, καθώς και η έλλειψη επαρκών συμμετοχικών κεφαλαίων από τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρείες (αποζημίωση) για την στήριξη των οικονομικών δεσμεύσεων που είχαν κάνει, είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της διαθεσιμότητας των πιστώσεων και την επιφύλαξη των επενδυτών.

Το παραπάνω γεγονός είχε αντίκτυπο στις παγκόσμιες χρηματιστηριακές αγορές, όπου οι τίτλοι υπέστησαν μεγάλες απώλειες κατά την διάρκεια του 2008 και 2009. Η οικονομία παγκοσμίως επιβραδύνθηκε στην συγκεκριμένη περίοδο και το εμπόριο μειώθηκε. Οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες ανταποκρίθηκαν με πρωτοφανή δημοσιονομική τόνωση και κατάλληλη νομισματική πολιτική μέσα σ' ένα ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο διάσωσης.

Εξαίρεση από την παγκόσμια οικονομική κρίση δεν υπήρξε και για την χώρας της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και ιδιαίτερα για τις χώρες που εντάσσονται στην Ευρωζώνη.

Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους (που συχνά αναφέρεται ως η κρίση της Ευρωζώνης) είναι μια συνεχιζόμενη οικονομική κρίση που έχει καταστήσει δύσκολη έως αδύνατη για ορισμένες χώρες της ευρωζώνης να αποπληρώσουν ή να αναχρηματοδοτήσουν το χρέος τους χωρίς την βοήθεια τρίτων. Από τα τέλη του 2009, οι φόβοι μιας κρίσης δημοσίου χρέους αναπτύχθηκε μεταξύ των επενδυτών, με αποτέλεσμα την αύξηση των ιδιωτικών και κυβερνητικών επιπέδων του δημοσίου χρέους σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες. Οι αιτίες της κρίσης ποικίλουν ανάλογα με την χώρα. Σε πολλές χώρες τα ιδιωτικά χρέη που προέκυψαν από την οικονομική φούσκα μεταφέρθηκαν στο δημόσιο χρέος, ως αποτέλεσμα της διάσωσης του τραπεζικού συστήματος και των αποφάσεων των κυβερνήσεων για την επιβράδυνση των οικονομιών μετά την φούσκα.

Στην Ελλάδα ο μη βιώσιμος δημόσιος τομέας, η υψηλή κατανάλωση σε αντίθεση με την χαμηλή παραγωγικότητα και οι αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις μέσω δανεισμού προκάλεσαν την αύξηση του δημοσίου χρέους. Η δομή της ζώνης του ευρώ ως νομισματική ένωση, χωρίς δημοσιονομική ένωση, συνέβαλε στην κρίση και αμφισβήτησε την ικανότητα των ευρωπαίων ηγετών να ανταποκριθούν. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες κατέχουν ένα σημαντικό ποσό δημοσίου χρέους, έτσι ώστε οι ανησυχίες να ενταθούν στις αρχές του 2010 και μετέπειτα με αποτέλεσμα τα ευρωπαϊκά έθνη και εφαρμόσουν μια σειρά μέτρων οικονομικής στήριξης όπως, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας.

Η κρίση δεν εισάγει μόνο αρνητικές επιπτώσεις για τις χώρες που επλήγησαν χειρότερα, αλλά έχει επίσης ένα σημαντικό πολιτικό αντίκτυπο σχετικά με την απόφαση των κυβερνήσεων.

Οι 8 από τις 17 χώρες της ευρωζώνης οδηγήθηκαν σε αλλαγή εξουσίας, αυτές είναι οι Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σλοβενία, Σλοβακία και Ολλανδία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1.1 Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναφερθεί η εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας από το 2000 έως σήμερα. Θα σχολιαστούν ακροθιγώς τα πρώτα βήματα της ελληνικής οικονομίας τα οποία ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του '40 και κατέληξαν αλματώδη μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70. Η περίοδος από το 2000 μέχρι σήμερα που θα σχολιαστεί εκτενέστερα, τα οικονομικά γεγονότα για την Ελλάδα όπως η αλλαγή του νομίσματος σε ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα (μέλος της ευρωζώνης το 2001), οι ολυμπιακοί αγώνες και η χρεωκοπία της υποτιθέμενης ισχυρής οικονομίας, με αποτέλεσμα την ένταξη της Ελλάδος σε ειδικές συμβάσεις οικονομικής στήριξης (ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1 το 2010, ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2 το 2012). Στο κεφάλαιο αυτό εκτός από τις πληροφορίες και τα σχόλια, θα υπάρξουν και ανάλογοι πίνακες με οικονομικά στοιχεία.

1.2 Η ελληνική οικονομία

Η οικονομία της Ελλάδας ανήκει στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων του κόσμου. Είναι μια μικρή αλλά ανοικτή οικονομία, με σχετικά χαμηλή βιομηχανική βάση. Η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο, κατά κύριο λόγο όμως επειδή ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση.

Η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυσσόμενες δυτικές χώρες διακόπηκε απότομα το 1973 λόγω της πρώτης πετρελαιοκρίσης. Ακόμη χειρότερη έγινε η κατάσταση το 1979 με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαιοκρίσης. Πιο συγκεκριμένα η περίοδος 1975–1979, η οποία χαρακτηρίζεται από χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο 1962 – 1973. Παράλληλα είναι εμφανή τα αποτελέσματα της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης (υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού, ανεργία, κλπ.), η οποία προσλαμβάνει τον χαρακτήρα μιας κρίσης της υπερσυσσώρευσης του κεφαλαίου. Το επενδυμένο κεφάλαιο στην οικονομία «πλεονάζει» με την έννοια ότι τα κέρδη που παράγονται μετά την χρήση του δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν

ικανοποιητικούς ρυθμούς κερδοφορίας, επένδυσης και μεγέθυνσης (Ιωακείμογλου – Μηλιός 1990). Καθώς όμως οι ρυθμοί της οικονομικής μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας εξακολουθούν να είναι σαφώς υψηλότεροι από τους αντίστοιχους ρυθμούς των άλλων ευρωπαϊκών χωρών (4,7% έναντι 3%), η περίοδος 1975 – 1979 αποτελεί μάλλον μεταβατική φάση στην διαδικασία εκδήλωσης της κρίσης. Νομιμοποιείται δηλαδή να θεωρηθεί ότι και η περίοδος αυτή να εντάσσεται στην μακρά μεταπολεμική φάση πραγματικής σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας προς τις περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες της δυτικής Ευρώπης. Στην συνέχεια της παραγράφου θα γίνει αναφορά στα οικονομικά γεγονότα της δεκαετίας του 2000.

Την 1η Ιανουαρίου του 2002 η Ελλάδα και οι άλλες 11 χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα το Ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στην ζώνη του Ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά την διάρκεια του 1990 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου, εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες. Ωστόσο, η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για το έλλειμμα κάτω από το 3% του Συμφώνου, (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ συνεχίζουν να την τηρούν).

Από τα τέλη του 2009 και αρχές του 2010 εξαιτίας του συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα καθώς έχει το δεύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ελλάδα είναι γενικά μια ανεπτυγμένη χώρα με ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και πολύ υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης με αποτέλεσμα να κατατάσσεται στην εικοστή δεύτερη θέση στον κόσμο για το έτος 2010 και στην εικοστή δεύτερη θέση σύμφωνα με τον δείκτη του the economist του 2005 για την ποιότητα ζωής παγκοσμίως. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το κατά

κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδος ήταν ίσο με το 94% του μέσου όρου της Ε.Ε το 2008. Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας είναι : ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, η υφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, μεταλλευτική και οι μονάδες διύλισης του πετρελαίου. Η μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδας είναι επίσης, κατά μέσον όρο από το 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν τούτοις η Ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, περιλαμβανομένων και της αύξησης των επιπέδων της ανεργίας, την γραφειοκρατία και την διαφθορά. Το 2009 η Ελλάδα είχε την δεύτερη χαμηλότερη κατάταξη στην Ε.Ε σύμφωνα με τον δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (μετά την Πολωνία), ενώ κατατάσσεται στην ογδοηκοστή πρώτη θέση παγκοσμίως. Η χώρα υποφέρει από τα υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και της χαμηλής ανταγωνιστικότητας συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της. Λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας, γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2008 για πρώτη φορά από το 1993. Μια ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός, ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2007. Μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης λίγο πριν τις εκλογές του Οκτωβρίου του 2009), η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά με αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ε.Ε. Το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 15,4% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα και τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 127,1% του ΑΕΠ του 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση. Η Ελλάδα προσπαθεί να καλύψει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα της στα ίχνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσεως.

Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδας φτάνει τα 4,9 εκατομμύρια και είναι το δεύτερο πιο σκληρά εργαζόμενο ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ, μετά την Νότιο Κορέα. Το κέντρο ανάπτυξης του Γκρόντγκεν δημοσίευσε μια έρευνα που αποκάλυπτε ότι μεταξύ του 1995 και 2005, η Ελλάδα ήταν η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο ανάμεσα στα ευρωπαϊκά έθνη. Οι

έλληνες εργάστηκαν κατά μέσο όρο 1.900 ώρες ανά έτος ακολουθούμενοι από τους Ισπανούς (με μέσο όρο 1.800 ώρες ανά έτος).

1.3 Η ελληνική οικονομική κρίση του 2009

Η ελληνική οικονομία εισήλθε σε ύφεση κατά το 2009. Από τους τελευταίους μήνες του 2009 η κρίση εκδηλώθηκε κυρίως ως δημοσιονομική κρίση (εκτίναξη του δημοσιονομικού ελλείμματος στα 13,6% του ΑΕΠ και του δημόσιου χρέους στα 120% του ΑΕΠ). Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ θα μειωθεί, σε σταθερές τιμές, κατά 4% του 2010.

Τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης ήταν ορατά ήδη το 2008: κατά το 2008 οι καθαρές συνολικές επενδύσεις υποχώρησαν στο 8% περίπου του ΑΕΠ, δηλαδή κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες έναντι του 2007. Αυτό σηματοδοτεί αφενός την συρρίκνωση των εισοδημάτων και αφετέρου την αναβολή της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων του ιδιωτικού τομέα εν όψει της μείωσης της ζήτησης που χαρακτηρίζει τις δυσκολίες πρόσβασης στον δανεισμό που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις «χρηματοπιστωτική ασφυξία».

Κατά την πρώτη περίοδο της κρίσης, μέχρι τα μέσα του 2009 όταν οξυνόταν η κρίση των τραπεζών, όλες οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών χρηματοδότησαν την διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με αποτέλεσμα την μεγάλη διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημοσίου χρέους. Στην Ελλάδα διατέθηκαν συνολικά 28 δισεκατομμύρια ευρώ για την άμεση στήριξη του τραπεζικού συστήματος και για τις εγγυήσεις. Με άλλη διατύπωση λόγω της κρίσης ένα μέρος του ιδιωτικού χρέους μετατράπηκε σε δημόσιο.

Πέραν τούτου οι αιτίες της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης πρέπει να εντοπιστούν σε τρεις επιπλέον παράγοντες.

α) Στις πολιτικές δραστηκής μείωσης των φορολογικών εσόδων που ακολούθησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις για πάνω από μια δεκαετία πριν την κρίση. Την δεκαετία πριν την κρίση το ΑΕΠ αυξήθηκε στην Ελλάδα κατά 44% αλλά ο λόγος χρέους/ΑΕΠ παρέμεινε σταθερός γύρω στο 100% παρά την μεγάλη αύξηση του παρανομαστή, διότι οι κυβερνήσεις αύξαναν παράλληλα και τον αριθμητή (το χρέος), καθώς μείωναν τους συντελεστές φορολόγησης του κεφαλαίου και της μεγάλης περιουσίας άρα και τα δημόσια έσοδα.

β) Στην νεοφιλελεύθερη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απέκλειε την στήριξη των δημοσίων Οικονομικών της Ευρωζώνης με απευθείας δανεισμό

από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αλλά υποχρέωνε τις κυβερνήσεις να αντλούν δάνεια μόνο από τις εμπορικές τράπεζες και γενικότερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές, με αποτέλεσμα την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού στην συγκυρία της κρίσης.

Στην εμμονή παράλληλα της ελληνικής κυβέρνησης στις νεοφιλελεύθερες συνταγές διαχείρισης της οικονομίας. Όταν οι χρηματαγορές απέσυραν την εμπιστοσύνη τους προς την ελληνική οικονομία τα επιτόκια δανεισμού του δημοσίου εκτινάχθηκαν σε δυσβάστακτα ύψη. Τον Φεβρουάριο του 2010 αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η διαμόρφωση ενός πακέτου δανειακής στήριξης του ελληνικού δημοσίου, με την εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) υπό τον όρο ότι η χώρα θα ακολουθούσε ένα αυστηρό πρόγραμμα περιστολής των δημοσίων δαπανών. Η κυβέρνηση προσανατολίστηκε στον περιορισμό των μισθολογικών δαπανών του δημοσίου (περικοπή μισθών δημοσίων υπαλλήλων) και στην περιστολή του κοινωνικού κράτους με παράλληλη αύξηση των εσόδων κυρίως από έμμεσους φόρους (αύξηση ΦΠΑ).

Άφησε αμετάβλητες τις συνθήκες αναφορικά με άλλες πηγές εσόδων (π.χ. φορολογικοί συντελεστές των επιχειρήσεων, φοροαπαλλαγές εφοπλιστών και άλλων επιχειρηματικών κατηγοριών κλπ) ή δαπανών (π.χ. διατήρηση των υπέρογκων στρατιωτικών δαπανών.) Στις 23 Απριλίου 2010 η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την ενεργοποίηση του μηχανισμού δανειακής στήριξης εκ μέρους της Ε.Ε και του ΔΝΤ, εγκαινιάζοντας παράλληλα πολιτικές «συρρίκνωσης του κράτους» αναφορικά με το ασφαλιστικό σύστημα, τις συντάξεις και την τοπική αυτοδιοίκηση.

γ) Στην ίδια την ύπαρξη του Ευρώ που πριν την κρίση διευκόλυνε την μεταφορά πόρων (αυτόνομων κεφαλαιακών επενδύσεων, χαρτοφυλακίου αλλά και δανειακών κεφαλαίων) προς τις χώρες που αναπτύσσονται ταχύτερα (και οι οποίες κατά τεκμήριο επιτύγχαναν υψηλότερα επίπεδα κερδοφορίας του κεφαλαίου). Οι κεφαλαιακές αυτές εισροές ισοσκελίζουν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, δηλαδή επέτρεπαν πριν την κρίση στην Ελλάδα και άλλες χώρες της λεγόμενης «Ευρωπαϊκής περιφέρειας» να διατηρούν ένα σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Με το ξέσπασμα της κρίσης η δυνατότητα εξανεμίσθηκε, καθώς συρρικνώθηκαν οι (αυτόνομες) κεφαλαιακές εισροές.

Στο διάστημα 1996 - 2008 η Ελλάδα σημείωσε πραγματική υψηλή αύξηση του ΑΕΠ κατά 61% η Ισπανία κατά 56% και η Ιρλανδία κατά 124,1% σε αντίθεση

με τις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες. Το αντίστοιχο ποσοστό για Γερμανία ήταν 19,5%, την Ιταλία 17,8% και για την Γαλλία 30,8%. Οι χώρες που σημείωσαν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης κατά βάση, κατέληξαν με σημαντικά ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές. Η έκθεση στον διεθνή ανταγωνισμό που υπηρέτηθηκε με την εισαγωγή στο ενιαίο νόμισμα, επέβαλε σημαντικές αναδιαρθρώσεις και επέτρεψε στις χώρες της «Ευρωπαϊκής Περιφέρειας» να μειώσουν την ψαλίδα ή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ που τις χώριζε από πιο προηγμένες χώρες του Ευρωπαϊκού κέντρου (το μέγεθος αυτό σε καμία περίπτωση δεν μεταφράζεται σε κοινωνική ευημερία), ενώ σημείωσαν υψηλότερα μέσα ποσοστά κέρδους, τα οποία συνοδεύτηκαν από αντίστοιχα υψηλότερους ρυθμούς κεφαλαιακής συσσώρευσης.

Τα υψηλότερα ποσοστά κέρδους στην «περιφέρεια», συμπάρεσυραν προς τα πάνω και το σύνολο των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Οι επενδυτικές ευκαιρίες διαφόρων μορφών στις χώρες αυτές, τις έκαναν ελκυστικές για τα κεφάλαια του «κέντρου» με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί ένας δίαυλος μεταφοράς πόρων, υπό την μορφή ιδιωτικών χρηματοπιστωτικών επενδύσεων σε αυτές. Σαν αποτέλεσμα για την Ελλάδα και των άλλων χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας, δημιουργήθηκε πριν την κρίση η δυνατότητα να εισάγουν περισσότερα από όσα εξήγαγαν. Καθώς η κρίση κατέστησε αμφίβολη αυτή την δυνατότητα, η ελληνική οικονομία εισήλθε στην δυσκολότερη φάση της μεταπολεμικής ιστορίας της.

Κάποιες ευρωπαϊκές δεξαμενές σκέψης (think - tanks) στο οικονομικό συμβούλιο Καναδά - Ευρώπης, ισχυρίστηκαν ότι η δυσχερής θέση μερικών χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία περιήλθαν σήμερα, είναι το αποτέλεσμα μιας δεκαετίας Κεϋνσιανών πολιτικών δανεισμού, που επιδίωξαν τοπικοί διαμορφωτές της πολιτικής από κοινού με αυτάρεσκους κεντρικούς τραπεζίτες της Ε.Ε. Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προτείνει την επιβολή μιας δέσμης από διορθωτικές πολιτικές για να ελέγξουν το δημόσιο χρέος. Όπως την επιβολή δραστηκών περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά υψηλότερους φόρους. Μερικοί υψηλόβαθμοι Γερμανοί πολιτικοί αξιωματούχοι, έφτασαν έως το σημείο να πουν ότι τα επείγοντα μέτρα θα έπρεπε να επιφέρουν σκληρές ποινές στις χώρες που λαμβάνουν την κοινοτική βοήθεια όπως, η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Εν τούτοις τέτοια σχέδια έχουν περιγραφεί ως απαράδεκτη παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών της Ευρωζώνης και απορρίφθηκαν από χώρες στυλοβάτες της Ε.Ε όπως η Γαλλία. Επίσης ασκήθηκε σκληρή κριτική ενάντια

στους κερδοσκόπους για χειραγώγηση των αγορών. Η Άνγκελα Μέρκελ έχει δηλώσει ότι οι οργανισμοί που στηρίχθηκαν με δημόσια κεφάλαια, εκμεταλλεύονται την δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα και αλλού.

1.4 Η ελληνική οικονομία 2000 - 2012

Στην συγκεκριμένη ενότητα θα παρουσιαστούν πίνακες με τα οικονομικά στοιχεία που αφορούν την Ελλάδα κατά την περίοδο 2000 – 2012. Οι πίνακες αυτοί έχουν όλες τις τιμές που δείχνουν την οικονομική ανάπτυξη, αλλά και την κάμψη που τελικά οδήγησαν την Ελλάδα στο ειδικό πρόγραμμα οικονομικής στήριξης το 2009.

Οι πληροφορίες αυτές προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ), μία από τις πλέον αξιόπιστες υπηρεσίες του ελληνικού κράτους.

Ειδικότερα οι πίνακες με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την περίπτωση είναι αυτοί που δείχνουν επιλεγμένους οικονομικούς δείκτες, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε τρέχουσες αλλά και σταθερές τιμές, το χρέος γενικής κυβέρνησης, το επίπεδο απασχολούμενων ή ανέργων σε ορισμένη ομάδα εργασιακού δυναμικού και το κόστος εργασίας στο σύνολο της οικονομίας.

Η οικονομική ευρωστία που παρουσιάζουν οι οικονομικοί δείκτες των πινάκων που ακολουθούν βασίζεται κατά κύριο λόγο στις δημόσιες δαπάνες οι οποίες με την σειρά τους συμπαρασύρουν στην αρχή θετικά, μεγέθη όπως η απασχόληση, η ιδιωτική κατανάλωση και ειδικότερα το ΑΕΠ στο σύνολό του.

Οι δημόσιες δαπάνες δεν προήλθαν από το αποθεματικό χρηματικό πλεόνασμα της ελληνικής οικονομίας αλλά και από τον συνεχή εξωτερικό δανεισμό. Αποτέλεσμα του εξωτερικού δανεισμού είναι η μακροπρόθεσμη αύξηση του δημοσίου χρέους.

Η Ελλάδα έχει χαμηλή παραγωγή, επομένως για να καλύψει τις ανάγκες της εισάγει περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες. Γενικότερα, η ελληνική οικονομία είναι μια λανθασμένα δομημένη οικονομία, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ της βασίζεται στην κατανάλωση. Οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις των οικονομικών μέτρων που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα αποτυπώνονται και αυτές στους οικονομικούς δείκτες των πινάκων.

α) Θετικές επιπτώσεις είναι : η αύξηση των εξαγωγών κυρίως των γεωργικών προϊόντων αλλά και των καυσίμων.

- β) Αρνητικές επιπτώσεις είναι : η μείωση της κατανάλωσης λόγω της μείωσης των εισοδημάτων, οι υψηλοί φόροι, η ανεργία και η αύξηση των δημόσιων δαπανών σε σχέση με τα κρατικά έσοδα.

1.4 Πίνακας με επιλεγμένους οικονομικούς δείκτες περιόδου 2001 – 2010

Πίνακας 1. ΕΛΛΑΣ: ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ, 2001 - 2010

	2001	2002	2003	2004	2005
(% μεταβολή, εκτός άλλης αναφοράς)					
<i>Εγχώρια οικονομία</i>					
ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2000	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3
Συνολική εγχώρια (ζήτηση (συμβολή))	4.6	5.0	6.4	2.8	1.2
Ιδιωτική κατανάλωση	5.0	4.7	3.3	3.8	4.5
Δημόσια κατανάλωση	0.7	7.2	-0.9	3.5	1.1
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	4.8	9.5	11.8	0.4	-6.3
Εξωτερικό ισοζύγιο (συμβολή)	-0.4	-1.6	-0.4	1.8	1.1
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0.0	-8.4	2.9	17.3	2.5
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	1.2	-1.3	3.0	5.7	-1.5
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	3.1	3.4	3.9	2.9	2.8
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (δισεκατομμύρια €)	146.4	156.6	172.4	185.3	194.8
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές	7.4	7.0	10.1	7.4	5.2
Εθνικός ΔΤΚ ⁽¹⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	3.4	3.6	3.5	2.9	3.5
Εν. ΔΤΚ ⁽²⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	3.7	3.9	3.4	3.0	3.5
Πυρήνας Πληθωρισμού ⁽³⁾ (μέσος δείκτης 12μήνου)	3.3	3.4	3.1	3.1	3.3
Δείκτης κόστους εργασίας - Σύνολο	2.7	12.2	6.7	4.3	-2.0
Ανεργία (μέσο ετήσιο ποσοστό)	10.8	10.3	9.7	10.5	9.9
(% του ΑΕΠ)					
<i>Δημόσια οικονομικά (Γενική Κυβέρνηση)⁽⁴⁾</i>					
Σύνολο εσόδων	40.9	40.3	39.0	38.1	38.6
Σύνολο δαπανών	45.3	45.1	44.7	45.5	44.0
Πρωτογενείς δαπάνες	38.8	39.5	39.8	40.7	39.3
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-4.4	-4.8	-5.7	-7.4	-5.3
Πρωτογενές ισοζύγιο	2.0	0.7	-0.7	-2.6	-0.7
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	103.7	101.7	97.4	98.9	109.0
<i>Ισοζύγιο Πληρωμών⁽⁵⁾</i>					
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-7.2	-6.5	-6.5	-5.8	-7.6
Εμπορικό ισοζύγιο	-8.5	-7.6	-6.5	-5.4	-6.2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	23.0	20.2	18.9	21.3	21.3
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	31.5	27.8	25.3	26.6	27.5
Τρέχουσες μεταβιβάσεις	2.6	2.4	2.2	2.0	1.6
Καθαρές εισπράξεις εusoδημάτων	-1.4	-1.3	-2.3	-2.4	-2.9
Καθαρή διεθνής επενδύτική θέση	-45.6	-48.7	-58.9	-67.0	-76.6
(% μεταβολή, εκτός άλλης αναφοράς)					
<i>Επιτόκια και χρηματοδότηση⁽⁶⁾</i>					
Επιτόκιο δανεισμού ⁽⁶⁾	7.9	6.4	5.8	5.9	5.9
Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα ⁽⁷⁾	24.7	17.4	20.4	19.8	21.2
<i>Συναλλαγματικές Ισοτιμίες⁽⁴⁾</i>					
Ονομαστική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία	1.7	2.3	5.0	1.7	-1.0
Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (με βάση τον ΔΤΚ)	1.3	2.6	5.4	1.9	-0.1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, εκτός άλλης αναφοράς.
 (1) ΔΤΚ: Δείκτης Τιμών Κατανάλωτης (εθνικός).
 (2) Εν. ΔΤΚ: Ευαρμοσμένος ΔΤΚ.
 (3) Πυρήνας Πληθωρισμού: ΔΤΚ, χωρίς διατροφή, ποτά, καπνό και ενέργεια.
 (4) Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.
 (5) Από το έτος 2006 στο έλλειμμα και στο χρέος περιλαμβάνονται οι Δημόσιες Επιχειρήσεις που έχουν αναταξινομηθεί στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης.
 (6) Δάνεια σε επιχειρήσεις, μέχρι 1 έτος. Ποσοστό στο τέλος Δεκεμβρίου, μη περιλαμβανομένων των επιβαρύνσεων.
 (7) Εξέλιξη της εγχώριας χρηματοδότησης των νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Table 1. GREECE: SELECTED ECONOMIC INDICATORS, 2001 - 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
(% change, unless otherwise indicated)					
<i>Domestic economy</i>					
GDP at constant prices of 2000	5.2	4.3	1.0	-2.0	-4.5
Total domestic demand (contribution)	7.0	6.2	1.5	-4.1	-6.6
Private consumption	5.2	2.8	3.2	-2.2	-4.5
Public consumption	8.8	8.2	1.5	10.3	-6.5
Gross fixed capital formation	10.6	5.5	-7.5	-11.2	-16.5
Foreign balance (contribution)	-1.8	-1.9	-0.5	2.0	2.2
Exports of goods and services	5.3	5.8	4.0	-20.1	3.8
Imports of goods and services	9.7	9.9	4.0	-18.6	-4.9
GDP deflator	3.1	3.1	3.3	1.3	2.5
GDP at current prices (billion €)	211.3	227.1	236.9	235.0	230.2
GDP at current prices	8.5	7.5	4.3	-0.8	-2.1
CPI ⁽¹⁾ (annual average)	3.2	2.9	4.2	1.2	4.7
HICP ⁽²⁾ (annual average)	3.3	3.0	4.2	1.3	4.7
Core inflation ⁽³⁾ (annual average)	2.2	2.7	2.9	2.4	2.7
Labour Cost Index - Entire economy	-1.4	5.3	4.5	0.3	0.3
Unemployment (annual average rate)	8.9	8.3	7.6	9.5	12.5
(% of GDP)					
<i>Public finance (General Government)⁽⁴⁾</i>					
Total revenues	39.2	40.0	39.9	37.3	39.1
Total expenditures	45.2	46.6	49.7	52.9	49.5
Primary expenditures	40.5	41.9	44.7	47.6	44.0
Overall balance	-6.0	-6.7	-9.8	-15.6	-10.4
Primary balance	-1.4	-2.0	-4.8	-10.3	-4.9
Gross debt	106.4	105.4	110.7	127.1	142.8
<i>Balance of payments⁽⁵⁾</i>					
Current account balance	-11.2	-14.4	-14.7	-11.0	-10.5
Trade balance	-9.4	-11.0	-11.4	-7.7	-6.5
Exports of goods and services	21.1	21.5	22.7	18.0	19.8
Imports of goods and services	30.5	32.5	34.1	25.7	26.3
Current transfers	1.6	0.7	1.2	0.6	0.1
Net income receipts	-3.4	-4.1	-4.5	-3.8	-4.0
Net international investment position	-84.3	-94.4	-75.6	-84.9	-98.2
(% change, unless otherwise indicated)					
<i>Interest rates and credit⁽⁶⁾</i>					
Lending rate ⁽⁶⁾	6.7	7.2	7.2	5.7	6.5
Credit to private sector ⁽⁷⁾	21.1	21.5	15.9	4.2	0.0
<i>Exchange rates⁽⁴⁾</i>					
Nominal effective exchange rate	0.0	1.3	2.4	1.2	-2.8
Real effective exchange rate (CPI - based)	0.8	1.6	2.5	1.6	-0.5

Source: ELSTAT, unless otherwise indicated.
 (1) CPI: Consumer Price Index.
 (2) HICP: Harmonized Index of Consumer Prices.
 (3) Core Inflation: CPI excluding food, beverages, tobacco and energy.
 (4) Source: Bank of Greece.
 (5) From 2006 onwards, the deficit and debt figures, reflect also data of the Public Corporations that have been reclassified into the General Government sector.
 (6) Loans to corporations, up to 1 year. Percentage at the end of December, excluding charges.
 (7) Domestic credit growth to households and enterprises.

1.4.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τρέχουσες τιμές 2000 – 2010

Πίνακας 2. ΕΛΛΑΣ: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΣΕ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ, 2000 - 2010⁽¹⁾

Σε εκατομμύρια €

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ						
Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών (σε βασικές τιμές)	216,062	231,102	249,131	268,157	286,851	301,306
Ενδιάμεση ανάλωση (σε αγοραίες τιμές)	95,680	102,134	110,015	113,854	120,311	126,683
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	120,382	128,969	139,115	154,303	166,540	174,624
Γεωργία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	7,933	8,260	8,184	8,448	8,172	8,403
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης ενέργειας και κατασκευών	25,224	27,587	27,114	29,371	31,184	33,444
Υπηρεσίες	87,225	93,121	103,818	116,484	127,184	132,777
Φόροι επί των προϊόντων	18,518	19,526	20,262	20,784	21,590	22,758
Επιδότησεις επί των προϊόντων	2,619	2,067	2,762	2,656	2,864	2,563
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΑΠΑΝΗΣ						
Τελική καταναλωτική δαπάνη	122,899	131,720	142,895	151,367	162,201	173,978
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ ⁽²⁾	98,627	106,290	114,238	121,937	130,304	140,753
Νοικοκυριών	97,354	104,484	112,432	120,037	128,292	138,789
ΜΚΙΕΝ ⁽²⁾	1,274	1,807	1,806	1,900	2,012	1,964
Γενικής Κυβέρνησης	24,271	25,430	28,656	29,430	31,897	33,225
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	31,778	33,979	34,937	42,205	41,697	38,471
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	29,450	31,665	35,211	40,165	40,788	38,873
Μεταβολή αποθεμάτων	2,328	2,314	-274	2,040	909	-402
Εγχώρια ζήτηση	154,676	165,699	177,832	193,572	203,899	212,449
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	33,882	35,186	33,004	34,509	41,412	43,697
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	52,277	54,457	54,221	55,649	60,045	61,327
Εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	-18,395	-19,271	-21,218	-21,140	-18,633	-17,630
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ						
Αμοιβές εξαρτημένης εργασίας	45,313	47,873	55,370	59,988	64,851	68,594
Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα / μεικτό εισόδημα	74,678	80,762	83,624	94,259	101,548	106,250
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	19,293	20,219	20,793	21,342	22,145	23,312
Επιδότησεις	3,003	2,426	3,172	3,158	3,278	3,337
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ σε αγοραίες τιμές	136,281	146,428	156,615	172,431	185,266	194,819

Πηγή: Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ.

(1) 2004 - 2010: Προσωρινά στοιχεία.

(2) Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα που Εξυπηρετούν Νοικοκυριά.

Table 2. GREECE: GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CURRENT PRICES, 2000 - 2010⁽¹⁾

In million €

	2006	2007	2008	2009	2010	
ΠΡΟΔΟΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ						PRODUCTION APPROACH
Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών (σε βασικές τιμές)	324,940	348,962	365,694	350,626	338,056	Output of goods and services (at basic prices)
Ενδιάμεση ανάλωση (σε αγοραίες τιμές)	138,204	148,929	156,032	140,021	134,857	Intermediate consumption (at purchasers' prices)
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	186,735	200,033	209,662	210,605	203,199	Gross value added (at basic prices)
Γεωργία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	6,989	6,877	6,575	6,620	6,627	Agriculture, hunting and forestry, fishing
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης ενέργειας και κατασκευών	36,234	37,541	37,989	37,456	36,371	Industry, including energy and construction
Υπηρεσίες	143,512	155,615	165,098	166,529	160,201	Services
Φόροι επί των προϊόντων	25,622	28,084	28,447	25,649	28,112	Taxes on products
Επιδότησεις επί των προϊόντων	1,058	1,043	1,192	1,237	1,138	Subsidies on products
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΑΠΑΝΗΣ						EXPENDITURE APPROACH
Τελική καταναλωτική δαπάνη	190,518	204,532	218,739	222,388	216,141	Final consumption expenditure
Νοικοκυριών και ΠΝΠΙΣΗ ⁽²⁾	153,155	162,702	174,584	172,648	172,751	Households & PNPIH ⁽²⁾
Νοικοκυριών	150,213	159,736	171,200	169,228	169,208	Households
ΠΝΠΙΣΗ ⁽²⁾	2,942	2,966	3,384	3,420	3,542	PNPIH ⁽²⁾
Γενικής Κυβέρνησης	37,363	41,830	44,155	49,740	43,391	General Government
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	43,078	49,657	48,606	37,845	33,504	Gross capital formation
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	44,173	47,536	45,294	40,159	33,844	Gross fixed capital formation
Μεταβολή αποθεμάτων	-1,095	2,121	3,311	-2,315	-340	Changes in inventories
Εγχώρια ζήτηση	233,597	254,189	267,345	260,232	249,645	Domestic demand
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	47,536	51,441	55,528	44,286	48,239	Exports of goods and services
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	69,833	78,556	85,956	69,502	67,711	Imports of goods and services
Εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	-22,297	-27,115	-30,428	-25,216	-19,472	External balance of goods and services
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ						INCOME APPROACH
Αμοιβές εξαρτημένης εργασίας	73,827	80,393	86,322	88,594	83,512	Compensation of employees
Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα / μεικτό εισόδημα	114,454	121,271	124,959	123,724	121,811	Gross operating surplus / mixed income
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	26,446	28,944	29,443	26,739	28,381	Taxes on production and imports
Επιδότησεις	3,427	3,534	3,808	4,040	3,531	Subsidies
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ σε αγοραίες τιμές	211,300	227,074	236,917	235,017	230,173	GROSS DOMESTIC PRODUCT at market prices

Source: National Accounts Division ELSTAT.

(1) 2004 - 2010: Provisional data.

(2) Private Non-Profit Institutions Serving Households.

1.4.2 Πίνακας με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές 2000, 2001 – 2010

Πίνακας 3. ΕΛΛΑΣ: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ 2000, 2001 - 2010⁽¹⁾

Σε εκατομμύρια €	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					
Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών (σε βασικές τιμές)	224,922	236,837	246,240	255,946	259,529
Ενδιάμεση ανάλωση (σε αγοραίες τιμές)	100,244	107,047	107,957	110,562	110,637
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	124,678	129,812	138,168	145,173	148,603
Γεωργία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	7,836	7,540	6,876	7,609	7,591
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης ενέργειας και κατασκευών	27,415	25,069	26,861	27,556	28,735
Υπηρεσίες	89,426	97,123	104,681	110,389	112,771
Φόροι επί των προϊόντων	19,370	19,637	19,691	19,750	19,681
Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	2,048	2,585	2,307	2,615	2,282
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΑΠΑΝΗΣ					
Τελική καταναλωτική δαπάνη	127,980	134,663	137,952	143,158	148,625
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ ⁽²⁾	103,527	108,438	111,988	116,283	121,490
Νοικοκυριών	101,766	106,780	110,301	114,553	119,861
ΜΚΙΕΝ ⁽²⁾	1,761	1,658	1,688	1,732	1,637
Γενικής Κυβέρνησης	24,452	26,218	25,990	26,904	27,208
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	33,025	33,442	39,629	38,687	35,075
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	30,874	33,799	37,800	37,934	35,532
Εγχώρια ζήτηση	161,005	168,105	177,580	181,845	183,699
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	33,878	31,034	31,940	37,470	38,408
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	52,882	52,219	53,768	56,814	55,974
Εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	-19,004	-21,185	-21,827	-19,344	-17,566
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ σε αγοραίες τιμές	142,001	146,885	155,615	162,412	166,116

Πηγή: Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ.
(1) 2004 - 2010: Προσωρινά στοιχεία.
(2) Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα που Εξυπηρετούν Νοικοκυριά.

Table 3. GREECE: GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT PRICES OF 2000, 2001 - 2010⁽¹⁾

In million €	2006	2007	2008	2009	2010
PRODUCTION APPROACH					
Output of goods and services (at basic prices)	271,948	282,687	284,227	273,959	256,631
Intermediate consumption (at purchasers' prices)	117,394	121,952	120,930	112,952	103,890
Gross value added (at basic prices)	154,287	160,456	162,982	160,714	152,363
Agriculture, hunting and forestry, fishing	6,745	6,219	6,845	7,482	8,402
Industry, including energy and construction	29,967	30,681	29,115	27,774	25,338
Services	118,130	124,319	127,265	125,049	118,704
Taxes on products	21,363	22,610	22,071	20,617	20,860
Subsidies on products	999	924	1,063	1,109	986
EXPENDITURE APPROACH					
Final consumption expenditure	157,387	163,448	168,123	168,690	160,394
Households & PNPISH ⁽²⁾	127,831	131,407	135,626	132,656	126,737
Households	125,440	129,075	133,062	130,094	124,200
PNPISH ⁽²⁾	2,376	2,320	2,547	2,543	2,516
General Government	29,591	32,008	32,488	35,844	33,513
Gross capital formation	38,178	43,385	41,236	32,389	28,420
Gross fixed capital formation	39,284	41,448	38,337	34,048	28,423
Domestic demand	195,565	206,833	209,360	201,079	188,813
Exports of goods and services	40,457	42,786	44,503	35,571	36,937
Imports of goods and services	61,384	67,455	70,146	57,094	54,325
External balance of goods and services	-20,927	-24,669	-25,643	-21,524	-17,389
GROSS DOMESTIC PRODUCT at market prices	174,697	182,173	184,036	180,274	172,217

Source: National Accounts Division ELSTAT.
(1) 2004 - 2010: Provisional data.
(2) Private Non-Profit Institutions Serving Households.

1.4.3 Πίνακας με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 2001 – 2010

Πίνακας 4. ΕΛΛΑΣ: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ, 2001 - 2010⁽¹⁾

Ετήσιες μεταβολές όγκου (%)	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ					
Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών (σε βασικές τιμές)	4.1	5.3	4.0	3.9	1.4
Ενδιάμεση ανάληψη (σε αγοραίες τιμές)	4.8	6.8	0.9	2.4	0.1
Ακαθάριστο προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	3.6	4.1	6.4	5.1	2.4
Γεωργία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	-1.2	-3.8	-8.8	10.7	-0.2
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης ενέργειας και κατασκευών	8.7	-8.5	7.0	2.5	4.6
Υπηρεσίες	2.5	8.6	7.5	5.3	2.0
Φόροι επί των προϊόντων	4.6	1.4	0.3	0.3	-0.3
Επιδότησεις επί των προϊόντων	-21.8	26.3	-10.8	13.3	-12.7
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΑΠΑΝΗΣ					
Τελική καταναλωτική δαπάνη	4.1	5.2	2.4	3.8	3.8
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ ⁽²⁾	5.0	4.7	3.3	3.8	4.5
Γενικής Κυβέρνησης	0.7	7.2	-0.9	3.5	1.1
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	3.9	1.3	18.5	-2.4	-9.3
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	4.8	9.5	11.8	0.4	-6.3
Εγχώρια ζήτηση ⁽³⁾	4.6	5.0	6.4	2.8	1.2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0.0	-8.4	2.9	17.3	2.5
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	1.2	-1.3	3.0	5.7	-1.5
Εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών ⁽³⁾	-0.4	-1.6	-0.4	1.8	1.1
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ σε αγοραίες τιμές	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3

Πηγή: Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ.

(1) 2004 - 2010: Προσωρινά στοιχεία.

(2) Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα που Εξυπηρετούν Νοικοκυριά.

(3) Συμβολή στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ.

Table 4. GREECE: GROSS DOMESTIC PRODUCT, 2001 - 2010⁽¹⁾

Annual volume changes (%)	2006	2007	2008	2009	2010
PRODUCTION APPROACH					
Output of goods and services (at basic prices)	4.8	3.9	0.5	-3.6	-6.3
Intermediate consumption (at purchasers' prices)	6.1	3.9	-0.8	-6.6	-8.0
Gross value added (at basic prices)	3.8	4.0	1.6	-1.4	-5.2
Agriculture, hunting and forestry, fishing Industry, including energy and construction	-11.1	-7.8	10.1	9.3	12.3
Industry, including energy and construction	4.0	2.2	-4.2	-3.4	-9.5
Services	4.7	5.0	2.6	-1.4	-4.9
Taxes on products	8.5	5.8	-2.4	-6.6	1.2
Subsidies on products	-56.2	-7.5	15.1	4.3	-11.1
EXPENDITURE APPROACH					
Final consumption expenditure	5.9	3.9	2.9	0.3	-4.9
Households & NPISH ⁽²⁾	5.2	2.8	3.2	-2.2	-4.5
General Government	8.8	8.2	1.5	10.3	-6.5
Gross capital formation	8.8	13.6	-5.0	-21.5	-12.3
Gross fixed capital formation	10.6	5.5	-7.5	-11.2	-16.5
Domestic demand ⁽³⁾	7.0	6.2	1.5	-4.1	-6.6
Exports of goods and services	5.3	5.8	4.0	-20.1	3.8
Imports of goods and services	9.7	9.9	4.0	-18.6	-4.9
External balance of goods and services ⁽³⁾	-1.8	-1.9	-0.5	2.0	2.2
GROSS DOMESTIC PRODUCT at market prices	5.2	4.3	1.0	-2.0	-4.5

Source: National Accounts Division ELSTAT.

(1) 2004 - 2010: Provisional data.

(2) Private Non-Profit Institutions Serving Households.

(3) Contribution to GDP growth rate.

1.4.4. Πίνακας κύρια μεγέθη γενικής κυβέρνησης 2000 – 2010

Πίνακας 8. ΕΛΛΑΣ: ΚΥΡΙΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, 2000 - 2010⁽¹⁾

Σε εκατομμύρια €	2000	2001	2002	2003	2004
Έσοδα	58,537	59,816	63,041	67,290	70,583
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές, εισπραττόμενοι	18,502	19,406	20,159	20,756	21,637
Φόροι στο εισόδημα, εισπραττόμενοι	13,158	12,528	13,415	13,498	14,825
Κοινωνικές εισφορές, εισπραττόμενες	16,989	18,397	21,310	23,722	24,671
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	5,954	7,340	6,237	6,365	6,360
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, εισπραττόμενες	3,934	2,145	1,920	2,949	3,090
Συνολικές Δαπάνες	63,626	66,318	70,614	77,143	84,333
Πρωτογενείς Δαπάνες	53,572	56,861	61,873	68,556	75,347
Αμοιβές εξαρτημένης εργασίας, πληρωνόμενες	14,270	15,180	17,308	18,641	21,345
Κοινωνικές παροχές	20,155	22,499	24,184	27,332	28,873
Προϊόντα και υπηρεσίες	8,778	9,063	10,229	10,387	10,155
Επιδότησεις, πληρωνόμενες	192	195	205	238	240
Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, πληρωνόμενες	1,388	1,442	1,563	2,393	3,421
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, πληρωνόμενες	8,789	8,482	8,384	9,565	11,313
Τόκοι, πληρωνόμενοι	10,054	9,457	8,741	8,587	8,986
Πρωτογενές ισοζύγιο	4,965	2,955	1,168	-1,266	-4,764
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ⁽²⁾	-5,089	-6,502	-7,573	-9,853	-13,750
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ⁽⁴⁾	-5,031	-6,542	-7,465	-9,738	-13,940
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης, κατά Μάαστραχτ ⁽⁵⁾	140,971	151,869	159,214	168,025	183,187
<i>(Ως ποσοστό του ΑΕΠ)</i>					
Έσοδα	43.0	40.9	40.3	39.0	38.1
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές, εισπραττόμενοι	13.6	13.3	12.9	12.0	11.7
Φόροι στο εισόδημα, εισπραττόμενοι	9.7	8.6	8.6	7.8	8.0
Κοινωνικές εισφορές, εισπραττόμενες	12.5	12.6	13.6	13.8	13.3
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	4.4	5.0	4.0	3.7	3.4
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, εισπραττόμενες	2.9	1.5	1.2	1.7	1.7
Συνολικές Δαπάνες	46.7	45.3	45.1	44.7	45.5
Πρωτογενείς Δαπάνες	39.3	38.8	39.5	39.8	40.7
Αμοιβές εξαρτημένης εργασίας, πληρωνόμενες	10.5	10.4	11.1	10.8	11.5
Κοινωνικές παροχές	14.8	15.4	15.4	15.9	15.6
Προϊόντα και υπηρεσίες	6.4	6.2	6.5	6.0	5.5
Επιδότησεις, πληρωνόμενες	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, πληρωνόμενες	1.0	1.0	1.0	1.4	1.8
Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, πληρωνόμενες	6.4	5.8	5.4	5.5	6.1
Τόκοι, πληρωνόμενοι	7.4	6.5	5.6	5.0	4.9
Πρωτογενές ισοζύγιο	3.6	2.0	0.7	-0.7	-2.6
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ⁽²⁾	-3.7	-4.4	-4.8	-5.7	-7.4
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ⁽⁴⁾	-3.7	-4.5	-4.8	-5.6	-7.5
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης, κατά Μάαστραχτ ⁽⁵⁾	103.4	103.7	101.7	97.4	98.9
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές (σε εκατομμύρια €)	136,281	146,428	156,615	172,431	185,266

Πηγή: Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ.

(1) 2005 - 2010: Προσωρινά στοιχεία.

(2) Από το έτος 2006 στο έλλειμμα και στο χρέος περιλαμβάνονται οι Δημόσιες Επιχειρήσεις που έχουν αναταξινομηθεί στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης.

(3) Ισοζύγιο κατά ESA95 (δεν περιλαμβάνονται οι συναλλαγές της ανταλλαγής ομολόγων).

(4) Ισοζύγιο κατά ΔΥΕ - Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (περιλαμβάνονται οι συναλλαγές της ανταλλαγής ομολόγων).

(5) Το χρέος όπως ορίζεται από τη Συνθήκη του Μάαστραχτ.

Table 8. GREECE: MAIN AGGREGATES OF GENERAL GOVERNMENT, 2000 - 2010⁽¹⁾

In million €	2005	2006 ⁽²⁾	2007	2008	2009	2010	
Revenue	75,219	82,728	90,723	94,459	87,567	89,933	Revenue
Taxes on production and imports, receivable	22,764	25,857	28,412	28,811	26,110	28,552	Taxes on production and imports, receivable
Taxes on income and property, receivable	16,578	16,960	18,201	18,695	19,111	17,474	Taxes on income and property, receivable
Social contributions	26,104	26,932	28,961	30,749	29,458	29,663	Social contributions
Other	6,694	7,825	9,424	10,969	9,651	9,638	Other
Capital transfers, receivable	3,079	5,154	5,725	5,235	3,237	4,606	Capital transfers, receivable
Total expenditure	85,626	95,427	105,923	117,634	124,215	113,887	Total expenditure
Primary expenditure	76,619	85,649	95,245	105,884	111,887	101,293	Primary expenditure
Compensation of employees, payable	22,384	24,324	25,213	27,668	30,559	27,183	Compensation of employees, payable
Social benefits	31,814	35,625	39,949	45,765	48,844	47,400	Social benefits
Goods and Services	10,286	12,417	15,444	15,283	17,228	13,333	Goods and Services
Subsidies, payable	257	277	41	43	76	93	Subsidies, payable
Other current transfers, payable	3,321	3,239	3,767	4,113	3,669	3,905	Other current transfers, payable
Capital transfers, payable	8,557	9,767	10,831	13,012	11,511	9,379	Capital transfers, payable
Interest payments	9,007	9,778	10,678	11,750	12,328	12,594	Interest payments
Primary balance	-1,400	-2,921	-4,522	-11,425	-24,320	-11,360	Primary balance
Overall balance ⁽³⁾	-10,407	-12,999	-15,200	-23,175	-36,648	-23,954	Overall balance ⁽³⁾
Overall balance ⁽⁴⁾	-10,068	-12,109	-14,524	-23,121	-36,306	-24,193	Overall balance ⁽⁴⁾
Gross debt (Maastricht) ⁽⁵⁾	212,418	224,915	239,364	262,318	298,706	328,588	Gross debt (Maastricht) ⁽⁵⁾
<i>(As percentage of GDP)</i>							
Revenue	38.6	39.2	40.0	39.9	37.3	39.1	Revenue
Taxes on production and imports, receivable	11.7	12.2	12.5	12.2	11.1	12.4	Taxes on production and imports, receivable
Taxes on income and property, receivable	8.5	8.0	8.0	7.9	8.1	7.6	Taxes on income and property, receivable
Social contributions	13.4	12.7	12.8	13.0	12.5	12.9	Social contributions
Other	3.4	3.7	4.2	4.6	4.1	4.2	Other
Capital transfers, receivable	1.6	2.4	2.5	2.2	1.4	2.0	Capital transfers, receivable
Total expenditure	44.0	45.2	46.6	49.7	52.9	49.5	Total expenditure
Primary expenditure	39.3	40.5	41.9	44.7	47.6	44.0	Primary expenditure
Compensation of employees, payable	11.5	11.5	11.1	11.7	13.0	11.8	Compensation of employees, payable
Social benefits	16.3	16.9	17.6	19.3	20.8	20.6	Social benefits
Goods and Services	5.3	5.9	6.8	6.5	7.3	5.8	Goods and Services
Subsidies, payable	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	Subsidies, payable
Other current transfers, payable	1.7	1.5	1.7	1.7	1.6	1.7	Other current transfers, payable
Capital transfers, payable	4.4	4.6	4.8	5.5	4.9	4.1	Capital transfers, payable
Interest payments	4.6	4.6	4.7	5.0	5.2	5.5	Interest payments
Primary balance	-0.7	-1.4	-2.0	-4.8	-10.3	-4.9	Primary balance
Overall balance ⁽³⁾	-5.3	-6.0	-6.7	-9.8	-15.6	-10.4	Overall balance ⁽³⁾
Overall balance ⁽⁴⁾	-5.2	-5.7	-6.4	-9.8	-15.4	-10.5	Overall balance ⁽⁴⁾
Gross debt (Maastricht) ⁽⁵⁾	109.0	106.4	105.4	110.7	127.1	142.8	Gross debt (Maastricht) ⁽⁵⁾
GDP at market prices (in million €)	194,819	211,300	227,074	236,917	235,017	230,173	GDP at market prices (in million €)

Source: National Accounts Division ELSTAT.

(1) 2005 - 2010: Provisional data.

(2) From 2006 onwards, the deficit and debt figures reflect also data of the Public Corporations that have been reclassified into the General Government sector.

(3) Balance according to ESA95 (swaps transactions are not included).

(4) EDP Balance (swaps transactions are included).

(5) Debt as defined in the Maastricht Treaty.

1.4.5 Πίνακας του χρέους γενικής κυβέρνησης 2000 – 2011

Πίνακας 10. ΕΛΛΑΣ: ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, 2000 - 2011

Σε εκατομμύρια €	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Όνομαστική αξία υπολοίπου χρέους στο τέλος του έτους	140,971	151,869	159,214	168,025	183,187	212,418
Νόμισμα και καταθέσεις	178	198	842	756	1,006	1,235
Χρεόγραφα εκτός από μετοχές, χωρίς χρηματοοικονομικά παράγωγα	115,985	125,940	135,022	144,006	159,537	169,492
Βραχυπρόθεσμα (<1 έτους)	1,766	752	982	3,084	2,568	1,156
Μακροπρόθεσμα (>1 έτους)	114,219	125,188	134,040	140,922	156,969	168,336
Δάνεια	24,808	25,731	23,350	23,263	22,644	41,691
Βραχυπρόθεσμα	2,726	1,533	416	325	271	181
Μακροπρόθεσμα	22,082	24,198	22,934	22,938	22,373	41,510
(Ως ποσοστό του χρέους)						
Νόμισμα και καταθέσεις	0.1	0.1	0.5	0.4	0.5	0.6
Χρεόγραφα εκτός από μετοχές, χωρίς χρηματοοικονομικά παράγωγα	82.3	82.9	84.8	85.7	87.1	79.8
Βραχυπρόθεσμα	1.3	0.5	0.6	1.8	1.4	0.5
Μακροπρόθεσμα	81.0	82.4	84.2	83.9	85.7	79.2
Δάνεια	17.6	16.9	14.7	13.8	12.4	19.6
Βραχυπρόθεσμα	1.9	1.0	0.3	0.2	0.1	0.1
Μακροπρόθεσμα	15.7	15.9	14.4	13.7	12.2	19.5

Πηγή: Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ.

(1) Από το έτος 2006 στο έλλειμμα και στο χρέος περιλαμβάνονται οι Δημόσιες Επιχειρήσεις που έχουν αναταξινομηθεί στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης.

Table 10. GREECE: GENERAL GOVERNMENT DEBT, 2000 - 2011

In million €	2006 ⁽¹⁾	2007	2008	2009	2010	2011 Q1	
224,915	239,364	262,318	298,706	328,588	340,187		Nominal value of debt outstanding at end of year
988	693	728	1,477	1,005	930		Currency and deposits
179,685	194,500	216,324	252,923	252,473	248,240		Securities other than shares, exc. financial derivatives
943	1,625	5,496	10,820	9,121	7,032		Short-term (<1 year)
178,743	192,875	210,829	242,103	243,352	241,208		Long-term (>1 year)
44,241	44,171	45,266	44,306	75,110	91,018		Loans
1,536	555	292	1,513	2,756	746		Short-term
42,705	43,616	44,974	42,793	72,354	90,272		Long-term
							(As percentage of Debt)
0.4	0.3	0.3	0.5	0.3	0.3		Currency and deposits
79.9	81.3	82.5	84.7	76.8	73.0		Securities other than shares, exc. financial derivatives
0.4	0.7	2.1	3.6	2.8	2.1		Short-term
79.5	80.6	80.4	81.1	74.1	70.9		Long-term
19.7	18.5	17.3	14.8	22.9	26.8		Loans
0.7	0.2	0.1	0.5	0.8	0.2		Short-term
19.0	18.2	17.1	14.3	22.0	26.5		Long-term

Source: National Accounts Division ELSTAT.

(1) From 2006 onwards, the deficit and debt figures reflect also data of the Public Corporations that have been reclassified into the General Government sector.

1.4.6 Πίνακες με τα ποσοστά απασχολούμενων και ανέργων, περιόδου 2000 – 2011

Πίνακας 12. ΕΛΛΑΣ: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΓΙΑ ΑΝΔΡΕΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ 15 - 29 ΕΤΩΝ⁽¹⁾, 2000 - 2011
Table 12. GREECE: UNEMPLOYMENT RATE FOR TOTAL POPULATION, MALES - FEMALES AND FOR PERSONS AGED 15 - 29 YEARS⁽¹⁾, 2000 - 2011

Έτος Year	Σύνολο Total	Άρρενες Males	Θήλειες Females	Άτομα ηλικίας 15 - 29 ετών Persons aged 15 - 29 Years
2000	11.2	7.4	17.0	23.0
2001	10.4	6.9	15.9	21.5
2002	9.3	6.4	15.2	20.4
2003	10.2	6.0	14.3	19.5
2004	9.6	6.3	15.9	20.1
2005	9.6	5.8	15.2	18.8
2006	8.8	5.6	13.4	17.8
2007	8.1	5.0	12.6	17.0
2008	7.2	4.7	10.9	15.5
2009	8.9	6.3	12.5	17.7
2010	11.8	9.4	15.3	22.8
2011	15.9	13.3	19.5	30.9

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας ΕΛΣΤΑΤ.
(1) Τα στοιχεία αναφέρονται στο Β' τρίμηνο εκάστου έτους, εκτός από το 2011 που αναφέρονται στο Α' τρίμηνο.
Source: Population and Labour Market Statistics Division ELSTAT.
(1) Data refer to the 2nd quarter of each year, except for year 2011 where they refer to the 1st quarter.

Πίνακας 13. ΕΛΛΑΣ: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ 15 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ, ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, 2000 - 2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
(Απόλυτοι αριθμοί σε χιλιάδες)						
ΣΥΝΟΛΟ	4,088.5	4,086.3	4,175.8	4,274.5	4,313.2	4,369.0
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	706.3	658.1	649.6	656.1	543.9	542.0
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας	630.3	633.5	634.4	620.9	616.9	618.3
Κατασκευές	300.1	306.8	318.9	345.8	350.3	361.7
Εμπόριο, φιλοξενία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	1,219.2	1,230.0	1,250.4	1,292.9	1,298.7	1,345.7
Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες	308.5	327.4	346.6	356.8	393.6	399.8
Άλλες υπηρεσίες	924.0	930.5	975.8	1,001.9	1,109.7	1,101.5
(Ποσοστιαία αναλογία)						
ΣΥΝΟΛΟ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	17.3	16.1	15.6	15.4	12.6	12.4
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας	15.4	15.5	15.2	14.5	14.3	14.2
Κατασκευές	7.3	7.5	7.6	8.1	8.1	8.3
Εμπόριο, φιλοξενία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	29.8	30.1	29.9	30.2	30.1	30.8
Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες	7.5	8.0	8.3	8.3	9.1	9.2
Άλλες υπηρεσίες	22.6	22.8	23.4	23.4	25.7	25.2

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας ΕΛΣΤΑΤ.
(1) Τα στοιχεία από το 2008 και μετά δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα με τα στοιχεία των προηγούμενων ετών, λόγω της εφαρμογής του νέου κώδικα ταξινόμησης των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Table 13. GREECE: EMPLOYED PERSONS AGED 15 YEARS AND OVER, BY BRANCH OF ECONOMIC ACTIVITY, 2000 - 2011

	2006	2007	2008 ⁽¹⁾	2009	2010	2011 Q1	
(Απόλυτοι αριθμοί σε χιλιάδες)							
ΣΥΝΟΛΟ	4,432.3	4,509.9	4,559.4	4,508.7	4,388.6	4,194.4	TOTAL
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	533.3	519.7	516.8	536.6	549.8	519.0	Agriculture, forestry and fishing
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας	620.9	620.8	621.4	586.8	542.5	503.7	Industry, including energy
Κατασκευές	362.4	394.7	395.1	368.8	322.1	267.2	Construction
Εμπόριο, φιλοξενία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	1,368.6	1,376.8	1,411.1	1,407.1	1,373.6	1,319.0	Trade, hotels and restaurants, transport and communication
Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες	404.4	411.5	455.9	447.5	433.8	437.9	Financial, real estate, renting and business activities
Άλλες υπηρεσίες	1,162.7	1,186.4	1,159.2	1,161.9	1,166.8	1,147.6	Other service activities
(In percent of total)							
ΣΥΝΟΛΟ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	TOTAL
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	12.0	11.5	11.3	11.9	12.5	12.4	Agriculture, forestry and fishing
Βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας	13.9	13.8	13.6	13.0	12.4	12.0	Industry, including energy
Κατασκευές	8.1	8.8	8.7	8.2	7.3	6.4	Construction
Εμπόριο, φιλοξενία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	30.7	30.5	30.9	31.2	31.3	31.4	Trade, hotels and restaurants, transport and communication
Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία, εκμίσθωση και επιχειρηματικές δραστηριότητες	9.1	9.1	10.0	9.9	9.9	10.4	Financial, real estate, renting and business activities
Άλλες υπηρεσίες	26.1	26.3	25.4	25.8	26.6	27.4	Other service activities

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας ΕΛΣΤΑΤ.
(1) Τα στοιχεία από το 2008 και μετά δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα με τα στοιχεία των προηγούμενων ετών, λόγω της εφαρμογής του νέου κώδικα ταξινόμησης των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

1.4.7 Πίνακας με το κόστος εργασίας στο σύνολο της οικονομίας 2001 – 2011

Πίνακας 14. ΕΛΛΑΣ: ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, 2001 - 2011⁽¹⁾⁽²⁾

Ετήσια μεταβολή (%)	2001	2002	2003	2004	2005
Δείκτης κόστους εργασίας - Σύνολο	2.7	12.2	6.7	4.3	-2.0
Σύνολο χωρίς επιδόματα ⁽³⁾					
Μισθοί	2.2	11.5	6.0	5.4	-1.7
Εργοδοτικές εισφορές	2.8	10.8	9.8	0.5	-4.0
Δείκτης κόστους εργασίας - Σύνολο ⁽⁴⁾	2.4	13.2	6.7	4.3	-2.2
Σύνολο χωρίς επιδόματα ⁽³⁾					
Μισθοί	1.9	12.5	5.8	5.5	-1.8
Εργοδοτικές εισφορές	3.4	10.9	10.0	0.4	-4.4

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Πληθυσμού και Αγοράς Εργασίας ΕΛΣΤΑΤ.

(1) Εκτός Γεωργίας, Δασοκομίας, Αλιείας και Δραστηριοτήτων Νοικοκυριών και Επαγγελματιών Οργανισμών.

(2) Οι δείκτες έως το 2004 παράχθηκαν με στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών και από το 2005 προκύπτουν από δειγματοληπτική έρευνα.

(3) Ο δείκτης κόστους εργασίας χωρίς επιδόματα άρχισε να υπολογίζεται από το 2005 και μετά.

(4) Με διόρθωση βάσει εργασιμών ημερών.

Table 14. GREECE: LABOUR COST FOR THE ENTIRE ECONOMY, 2001 - 2011⁽¹⁾⁽²⁾

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 Q1	Year-on-year change (%)
	-1.4	5.3	4.5	0.3	0.3	-10.1	Labour Cost Index - Total
	-0.8	3.2	3.1	-2.2	0.0	-3.2	Total excluding bonuses ⁽³⁾
	-1.8	4.7	4.4	0.6	1.0	-8.0	Wages
	-0.6	7.7	4.9	-0.9	0.2	-14.5	Employers' social security contributions
	-1.4	4.7	5.4	0.2	0.3	-10.2	Labour Cost Index - Total ⁽⁴⁾
	-0.5	2.9	3.1	-1.6	-0.2	-5.5	Total excluding bonuses ⁽³⁾
	-1.8	4.2	5.2	0.2	1.0	-7.6	Wages
	-0.5	7.8	5.1	-0.7	0.0	-15.7	Employers' social security contributions

Source: Population and Labour Market Statistics Division ELSTAT.

(1) Except Agriculture, Forestry, Fishing and Activities of Households and of Extraterritorial Organizations.

(2) Data up to 2004 were based on National Accounts data and from 2005 onwards on survey data.

(3) The Labour Cost Index excluding bonuses has been compiled since 2005.

(4) Working Day Adjusted.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008

2.1 Εισαγωγή

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, είναι αποτέλεσμα που προκλήθηκε από την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 σε τομείς πραγματικούς οικονομίας, της διεθνούς κοινότητας.

Η πιστωτική κρίση δημιουργήθηκε λόγω της έλλειψης της ρευστότητας, έγινε εμφανής στους χρηματιστηριακούς δείκτες των αναπτυγμένων χωρών, ενώ πολλά χρηματιστήρια παρέμειναν κλειστά, λόγω των μεγάλων απωλειών από τις πωλήσεις των επενδυτών. Σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας επλήγησαν όπως ο τραπεζικός, ο ασφαλιστικός, ο κτηματομεσιτικός, οι αυτοκινητοβιομηχανίες, το εμπόριο και οι άλλοι, με άμεσα αποτελέσματα στα οικονομικά μεγέθη των οικονομιών όπως, η αύξηση της ανεργίας, νέες πληθωριστικές πιέσεις, υποτίμηση νομισμάτων κ.ά. Σύμφωνα με τους αναλυτές η κατάσταση της οικονομικής ύφεσης προσομοιάζεται με την παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929, με τους ρυθμούς ανάπτυξης να υποχωρούν και τα δημοσιονομικά των χωρών να εκτίθενται στο ενδεχόμενο εκτροπής. Στις 24 Οκτωβρίου 2008 σημειώθηκαν απώλειες 3,2 τρις. δολαρίων στην Ευρασία, ενώ οι ξένοι επενδυτές έσπευσαν σε μαζικές ρευστοποιήσεις στην Ελλάδα. Ο γενικός χρηματιστηριακός δείκτης των Αθηνών έπεσε κάτω από τις 1800 μονάδες, στα χαμηλότερα επίπεδα από το 1989 παρά τα πραγματικά κέρδη που εμφάνιζαν οι ελληνικές τράπεζες και επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα σημειώθηκαν απώλειες 24 δις. ευρώ στο δεύτερο εξάμηνο του 2008 μέσα σε 24 ημέρες.

Η κρίση έγινε σύντομα εμφανής σε μεγέθη της πραγματικής ελληνικής οικονομίας. Τα έσοδα του κράτους ανήλθαν στα 39,2 δις. ευρώ έναντι στόχου 41,6 δις. Ευρώ ενώ στην Ελλάδα σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες απώλειες βιομηχανικών παραγγελιών στην Ευρωζώνη, ύψους 10% την στιγμή που εμφανίστηκαν απώλειες 7% στην Γαλλία. Αναλυτές προβλέπουν μείωση της κατανάλωσης των εξαγωγών και της παραγωγικής δραστηριότητας, ενώ οι κατασκευές παρέμειναν παγωμένες.

2.2. Η αιτία της Παγκόσμιας Οικονομικής κρίσης του 2007 - 2008

Η κυριότερη αιτία είναι η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 προερχόμενη από τον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η κρίση αυτή έρχεται 78 χρόνια μετά την τελευταία μεγάλη κρίση του 1929 αλλά και παλαιότερων πετρελαιοκρίσεων. Προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και των αλόγιστων σε χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτιόνταν άμεσα από την δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν.

Η προσπάθεια απομάκρυνσης του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου από τις τράπεζες, η μετατροπή στάσιμων κεφαλαίων σε εμπορεύσιμους τίτλους και η μετακίνηση των σύνθετων επενδυτικών τίτλων στις καταστάσεις ειδικών οντοτήτων, προκάλεσαν ένα «ντόμινο» αλυσιδωτών αντιδράσεων στον αμερικάνικο και ευρωπαϊκό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα.

Χαρακτηριστικά αυτής της γενικευμένης κατάστασης είναι ο κίνδυνος κατάρρευσης των τραπεζών από την φημολογία της πώλησης των άλλων σε ιδιαίτερα χαμηλό τίμημα και την άσκηση νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες με σκοπό την διάσωση του χρηματοοικονομικού συστήματος και όχι για την διασφάλιση των τιμών όπως παραδοσιακά οφείλουν να πράττουν. Ζημιωμένα βγήκαν τα συστήματα που εκτέθηκαν στα «τοξικά» όπως χαρακτηρίστηκαν τα ομόλογα, συστήματα που στρέφονται πλέον προς ένα κρατικό παρεμβατισμό, παράλληλα με την κατάρτιση σχεδίων επίλυσης της κρίσης προτού αυτή επεκταθεί στην ευρύτερη οικονομία των κρατών που επλήγησαν.

2.3 Το χρονικό της παγκόσμιας κρίσης και η επιρροή της σε Ευρώπη και Ελλάδα

Στις αρχές του 2007 επικρατούσε έντονη φημολογία γύρω από την στεγαστική αγορά των ΗΠΑ που παρουσίαζε σημάδια κόπωσης. Αναλυτές εξέφραζαν σε στήλες οικονομικού τύπου την ανησυχία για μια επερχόμενη κρίση. Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προέβαινε διαρκώς σε σταδιακές αυξήσεις του ευρωεπιτοκίου, ώστε να αντιμετωπίσει τις πληθωριστικές πιέσεις που ταλάνιζαν την ευρωπαϊκή οικονομία. Έντονα πλήττονταν οι δανειολήπτες ενώ παράγοντες στην τραπεζική αγορά συνιστούσαν στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να είναι πιο

φειδωλά στην χορήγηση δανείων. Την ίδια στιγμή το δολάριο εξακολουθούσε να υποχωρεί έναντι του ευρώ. Οι επιχειρήσεις μετέφεραν τα εργοστάσιά τους στην Αμερική και η ανεργία στην Ευρώπη αυξανόταν ενώ πλήττονταν παράλληλα και οι εξαγωγές. Στην Ελλάδα δημιουργήθηκε τεράστιο απόθεμα νεόδομητων κατοικιών, οι οποίες γίνονταν δυσπρόσιτες λόγω μεταξύ άλλων των υψηλών επιτοκίων στα στεγαστικά δάνεια, την στιγμή που έρευνες έδειχναν στροφή των καταναλωτών σε μικρότερα και μεταχειρισμένα διαμερίσματα. Το καλοκαίρι του 2007 και ενώ πολλοί επίσημοι παράγοντες της αμερικάνικης οικονομίας προσπαθούσαν να καθησυχάσουν τους επενδυτές, κεφάλαια της Bear – Stearus πτώχευσαν λόγω κατοχής των CDOs που βασίζονταν σε Sub-prime στεγαστικά δάνεια και της υποχρέωσης της τράπεζας να εξυπηρετήσει τις απαιτήσεις των πιστωτών της με ρευστοποίηση των στοιχείων της. Τα Rating Agencies (CRAs) υποβάθμισαν τα CDOs που βασίζονταν σε Sub-prime και επλήγη η αυτοπεποίθηση της αγοράς για την ασφάλεια στην στεγαστική πίστη. Επενδυτές των ABCPs (Asset Backed Commercial papers) άρχισαν να χάνουν την εμπιστοσύνη τους και η ζήτηση για τα συγκεκριμένα χρεόγραφα έπεφτε, ένα φαινόμενο που χαρακτηρίστηκε ως στροφή προς την ποιότητα. Οι τράπεζες τοποθέτησαν τα conduits και SVIs (κερδοσκοπικά προγράμματα που επωφελούνται από την διαφορά μεταξύ βραχυπρόθεσμων επιτοκίων δανεισμού και μακροπρόθεσμων επιστροφών από δομημένα επενδυτικά προϊόντα) και αναγκάστηκαν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους απέναντι στις εγγυήσεις ρευστοποίησης, σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις ο βαθμός της πραγματικής έκθεσης στο ρίσκο ήταν τελείως απρόσμενος. Η εμπιστοσύνη στην διατραπεζική αγορά κλονίστηκε, λόγω της έκθεσης στον κίνδυνο ρευστότητας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των διατραπεζικών επιτοκίων. Στις 9 Αυγούστου του 2007, μεγάλη κρίση ξέσπασε στις ΗΠΑ από την αδυναμία μεγάλων ομάδων του πληθυσμού να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του για δάνεια Sub – prime. Οι πλειστηριασμοί διαδέχθηκαν ο ένας τον άλλον και μεγάλος αριθμός πολιτών έμεινε στο δρόμο. Οι τράπεζες ξέμειναν από ρευστό καθώς οι καταθέτες έσπευσαν στα γκισέ των τραπεζών για να κάνουν ανάληψη των χρημάτων τους. Άλλοι προέβησαν σε μαζικές ηλεκτρονικές αναλήψεις των λογαριασμών τους στην Μ. Βρετανία. Η αδυναμία είσπραξης των απαιτήσεων των αμερικάνικων τραπεζών από τους δανειολήπτες των Sub – prime, συνετέλεσε και στην αδυναμία πληρωμής των υποχρεώσεων σε τοκομερίδια και οι αξίες ομολόγων και CDOs (ομόλογα β΄

γενιάς) στα οποία είχαν επενδύσει πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες, την ίδια στιγμή που πλήθαιναν οι αναλήψεις πανικού. Τα ομόλογα που κατείχαν οι τελευταίες δεν είχαν αντίκρισμα, ενώ το πρόβλημα ρευστότητας προκάλεσε δυσπιστία στην δυνατότητα αποπληρωμής σε περίπτωση δανεισμού μιας τράπεζας από μια άλλη, με αποτέλεσμα να αυξηθούν τα επιτόκια της διατραπεζικής αγοράς. Το γεγονός αυτό έκανε δύσκολη και κοστοβόρα μια πιθανή αίτηση δανειοδότησης μιας ελληνικής τράπεζας από μια άλλη (ελληνική ή ευρωπαϊκή), κόστος που μετακυλήθηκε στους πελάτες παράλληλα με τις αυξήσεις του ευρωεπιτοκίου. Τον Σεπτέμβριο 2007 δύο γερμανικές τράπεζες η Sachsen Landesbank και η IKB ανακοίνωσαν ότι υπέστησαν ουσιαστικές απώλειες Conduits. Η βρετανική Northern Rock βίωσε την μεγαλύτερη ουρά αναμονής πελατών των τελευταίων δεκαετιών σε μια χώρα που φημίζεται για τα μεγάλα εγγυημένα χρηματικά αποθέματα. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2007 οι κεντρικές τράπεζες μεσολάβησαν συγχρονισμένα για την τόνωση της χρηματοπιστωτικής αγοράς με «ενέσεις ρευστότητας» και σταθεροποίησαν τις διακυμάνσεις στα βραχυπρόθεσμα επιτόκια.

Ορισμένες κεντρικές τράπεζες όπως η Fed μείωσαν ακόμη και το βασικό επιτόκιο χρηματοδότησης, ενώ άλλες όπως η ECB παρακολουθώντας τις εξελίξεις δεν προέβησαν στις προγραμματισμένες αυξήσεις. Παράλληλα επλήγη η εμπιστοσύνη στα rating agencies ως προς την ικανότητά τους να βαθμολογήσουν τα δομημένα προϊόντα (crisis of confidence). Στην Ελλάδα προέκυψαν απαξιωμένα δομημένα 700 εκατομμυρίων ευρώ, στα οποία βασίστηκε η χρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων ένα περιστατικό που χαρακτηρίστηκε από τα ΜΜΕ ως «Σκάνδαλο των Δομημένων Ομολόγων». Τα στεγαστικά δάνεια στις ΗΠΑ έγιναν δυσπρόσιτα ενώ κρατικοποιήθηκε η Northern Rock από την Βρετανική κυβέρνηση. Επιπλέον παρατηρήθηκαν παρενέργειες από την δυσπιστία στις διατραπεζικές αγορές και στην Ελλάδα μειώθηκαν οι ρυθμοί της μέχρι πρότινος ή φρενήρους πιστωτικής επέκτασης, με τις τράπεζες να προτείνουν ευέλικτα προϊόντα ή δάνεια σταθερού επιτοκίου αντί των δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο. Παράγοντες της κτηματομεσιτικής αγοράς, έκαναν εκκλήσεις για νομοθετική ρύθμιση με σκοπό τον περιορισμό των εκτελούμενων οικονομικών αδειών, εφόσον δεν είχε πωληθεί πρώτα ένα συγκεκριμένο ποσοστό των ολοκληρωθέντων κατασκευών. Μετά την πώληση της Bears stearus σε εξευτελιστική τιμή στην J.P. Morgan τον Μάρτιο του 2008, η διεθνής αγορά έδειχνε να έχει μπει σε

μια δίνη της οικονομικής κρίσης. Τον Σεπτέμβριο του 2008 η Αμερικάνικη Κεντρική Τράπεζα προσέφερε έκτακτη οικονομική ενίσχυση 85 δισεκατομμυρίων δολαρίων στην ασφαλιστική εταιρεία AIG, προκειμένου να αποτρέψει την κατάρρευσή της. Ο αμερικάνικος κολοσσός Lehman Brothers κήρυξε πτώχευση, προκαλώντας αναστάτωση στην κυβέρνηση των ΗΠΑ. Παρά το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν πρόλαβαν να επενδύσουν ιδιαίτερα σε τέτοια ριψοκίνδυνα προϊόντα, γνωστοποιήθηκαν ιδιωτικές επενδυτικές απώλειες. Τον ίδιο μήνα η Merrill Lynch εξαγοράστηκε από την Bank Of America. Ο πρόεδρος Τζώρτζ Μπούς πρότεινε την άμεση ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών, για την διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος πριν πληγεί περαιτέρω η οικονομία, ενώ παράλληλα εξαγοράζονται οι Fannie Mae και Freddie Mac. Οι εξελίξεις διαδέχονταν η μία την άλλη με την ανακοίνωση για λουκέτο στην Washington Mutual. Ο απρόσμενος κρατισμός των ΗΠΑ εξέπληξε αρχικά ευχάριστα τα χρηματιστήρια, ενώ αντιδράσεις διατυπώνονταν από τους αμερικανούς πολίτες για το φορολογικό βάρος που προέβλεπε το Σχέδιο Πόλσον. Την άποψη αυτή συμμερίστηκε και το Κογκρέσο, καταψηφίζοντας το σχέδιο κρατικής ενίσχυσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την αγορά των λεγόμενων «τοξικών ομολόγων» με δημόσιο χρήμα. Τα χρηματιστήρια εισέπραξαν την απαισιοδοξία της αγοράς σημειώνοντας πτώση στους δείκτες τους. Ο πρόεδρος της Ε.Ε Νικολά Σαρκοζί προανήγγειλε σχέδιο αντιμετώπισης του προβλήματος, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κρίση μετά το πέρασμα του Ατλαντικού πλησίασε όλο και νοτιότερα στην Ευρώπη, καθώς μετά την κρατικοποίηση του ευρωπαϊκού κολοσσού Fortis από το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Νέα βελτιωμένη πρόταση ψηφίστηκε από την αμερικάνικη Γερουσία. Παρά ταύτα ακόμη και τα ίδια μέλη δεν μπορούν να εγγυηθούν με βεβαιότητα την επιτυχία ενός τέτοιου σχεδίου, ενώ παράγοντες της αγοράς μιλούν για επερχόμενη ύφεση που μπορεί να διαρκέσει μέχρι 5 χρόνια. Ο πρόεδρος της ΕΚΤ Ζαν Κλόντ Τρισέ, δηλώνει πως η οικονομική κρίση των ΗΠΑ θα επιβραδύνει τους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, ενώ σε μικρή διάσκεψη κορυφής υπό τον Νικολά Σαρκοζί διατυπώνεται η βούληση να σταθεροποιηθεί ή ακόμα και να πέσει το επιτόκιο της ΕΚΤ, μετά την υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου και των πληθωριστικών πιέσεων δηλαδή κάτω από το 4,25%. Πριν την μικρή σύνοδο κορυφής της Ε.Ε η Ιρλανδία υπόσχεται πλήρη κρατική εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων των πολιτών της, ενέργεια στην οποία προχωρά και ο υπουργός οικονομίας και οικονομικών

της Ελλάδας ο οποίος διαβεβαιώνει μεταξύ άλλων μέτρων, για την τραπεζική αγορά και την κρατική εγγύηση καταθετικών λογαριασμών από 2.000 μέχρι 30.000 ευρώ μετά από το σχετικό διάγγελμα του Έλληνα πρωθυπουργού. Η Γερμανίδα Καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ προτείνει την αντιμετώπιση του προβλήματος σε κάθε χώρα σε εθνικό πλαίσιο ανάλογα με τις ευθύνες της, αντί για την συσταση πανευρωπαϊκού σχεδίου την ίδια στιγμή που στην αντίπερα όχθη του Ατλαντικού, υπερψηφίζεται η βελτιωμένη πρόταση του Πόλσον για οικονομική ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Βουλή των αντιπροσώπων. Στην σύνοδο κορυφής της Ε.Ε είναι διάχυτη η νευρικότητα για το μονομερές των δηλώσεων Ιρλανδίας και Ελλάδας, ως προς την κρατική εγγύηση των καταθέσεων την στιγμή που δεν φημίζονται για τα μεγάλα εγγυημένα τους χρηματικά αποθέματα. Το υπουργείο Οικονομικών παραδέχεται πως η δήλωση είχε περισσότερο πολιτική διάσταση. Την ίδια στιγμή γίνεται αισθητό το κόστος της διατραπεζικής αγοράς στην Ελλάδα με αύξηση 0,5% στα επιχειρηματικά και 1% στα στεγαστικά δάνεια, ακόμα και σε εκείνα με σταθερό επιτόκιο. Η στεγαστική αγορά στην Ελλάδα παγώνει και υπολογίζονται γύρω στα 200.000 απούλητα ακίνητα μεταξύ των οποίων πολλά νεόδμητα και οι κατασκευαστές προχώρησαν σε προσφορές με μεγάλη υποχώρηση των τιμών. Ο πρόεδρος του ΕΒΕΑ διατυπώνει την άποψη πως η κρίση δεν οφείλεται αποκλειστικά στα δάνεια χαμηλής εξασφάλισης αλλά γενικότερα στον τρόπο διακυβέρνησης των επιχειρήσεων και του τραπεζικού κλάδου, αλλά και στην ίδια την πολιτική διακυβέρνησης της αμερικάνικης πολιτείας των τελευταίων 15 ετών. Λίγες ώρες μετά την λήξη της ευρωπαϊκής συνόδου κορυφής, η Hypo Real Estate η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στεγαστικών δανείων της ευρωπαϊκής οικονομίας, ανακοινώνει, ότι το σχέδιο διάσωσης της ύψους 35 δισεκατομμυρίων ευρώ κατέρρευσε μετά την αποκάλυψη νέων ελλειμμάτων.

Πέντε ευρωπαϊκές χώρες αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα προσπαθώντας να σώσουν μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες, η Γερμανία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Ιταλία και η Ισλανδία. Στην Ιταλία κινδυνεύει η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας η Unicredit, ενώ το άλλοτε ευρώ στο κράτος της μακρινής Ισλανδίας κινδυνεύει με πτώχευση, λόγω της μεγάλης έκθεσης στα τοξικά ομόλογα.

Τα χρέη των ισλανδικών τραπεζών υπολογίζονται στα 138,34 δισεκατομμύρια δολάρια στα οποία ανέρχεται το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Το νόμισμα της χώρας υποτιμάται και οι πληθωριστικές πιέσεις εκτείνονται και η κυβέρνηση διαπραγματεύεται την δανειοδότησή της από την Ρωσία. Οι αναλυτές προβλέπουν ότι η ΕΚΤ θα προβεί σε μείωση των επιτοκίων. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από την μείωση του επιτοκίου στην Αυστραλία στο 1%. Μετά την τροπή που πήραν τα πράγματα η Καγκελάριος Μέρκελ αναλαμβάνει της εγγύηση όλων των τραπεζικών καταθέσεων των πολιτών από το γερμανικό κράτος, κόστος που ανέρχονται στα 500 δισ. Ευρώ κίνηση στην οποία προχωράει και η Δανία. Αρχίζει πλέον να αναθεωρείται η κατεύθυνση της Ε.Ε υπέρ ενός καθολικού σχεδίου αντιμετώπισης του προβλήματος προτού πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις. Από την Ιταλία προτείνεται η δημιουργία ενός ευρωκοινοτικού εγγυητικού ταμείου το οποίο θα συγκεντρώνει το 3% του ΑΕΠ. Παράλληλα συζητάται η χαλάρωση των δημοσιονομικών στην Ευρωζώνη. Στις 7 Οκτωβρίου το Ecofin έθεσε ως ελάχιστο όριο εγγύησης τις 50.000 Ευρώ ανά καταθετικό λογαριασμό. Μετά την λήξη της συνόδου στο Λουξεμβούργο ο Έλληνας υπουργός οικονομικών εγγυήθηκε καταθέσεις αξίας 100.000 ευρώ. Στις 8 Οκτωβρίου ανακοινώνεται η μείωση του Ευρωεπιτοκίου στο 3,75% μεταβολή του επιτοκίου δανεισμού στην Αγγλία 4,5% και στην Fed στο 1,5%. Ο Νικολά Σαρκοζί επιβεβαιώνει την συγκρότηση του ευρωκοινοτικού σχεδίου δράσης, την ίδια στιγμή που παγώνει η αγορά της αυτοκινητοβιομηχανίας της Γερμανίας και γίνονται μαζικές απολύσεις στην Σουηδία. Ο γενικός δείκτης στο ΧΑΑ πέφτει σημειώνοντας απώλειες 4,31%, ενώ η Βρετανία τονώνει τις τράπεζες της με οικονομική ενίσχυση 50 δισ. λιρών. Η κρίση αντικατοπτρίζεται στους δείκτες της Ευρασίας. Παρά την εφαρμογή του σχεδίου Πόλσον στην Αμερική, οι ανακατατάξεις στο τραπεζικό σύστημα συνεχίστηκαν όπως και η κατακόρυφη πτώση των χρηματιστηριακών δεικτών. Στην Ε.Ε κατατέθηκαν τρεις προτάσεις.

Η Γαλλία επέμεινε στην πρόταση για την συγκρότηση πανευρωπαϊκού ταμείου, ζητώντας την επιστροφή των καταθέσεων στις γαλλικές τράπεζες, υποσχόμενος ο πρόεδρος Σαρκοζί αμνηστία ως προς την προέλευση τους, με σκοπό την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας με κάθε μέσο. Η Γερμανία επέμεινε στην πρόταση για την αντιμετώπιση του προβλήματος σε κάθε χώρα σε εθνικό επίπεδο, ενώ ο πρωθυπουργός της Αγγλίας Γκόρντον Μπράουν σε άρθρο του στον τύπο προλείανε το έδαφος για την πρόταση που θα ακολουθούσε. Στις 13 Οκτωβρίου κατέθεσε σχέδιο καταιγιστικών κρατικοποιήσεων των μισών βρετανικών τραπεζών, εκμεταλλευόμενος τα μεγάλα κεφαλαιακά αποθέματα της χώρας

του. Η κίνηση αυτή γέμισε με αισιοδοξία την Ευρώπη, με όλες τις χώρες να εξευρίσκουν τεράστιους κεφαλαιακούς πόρους για την εγγύηση αποθεμάτων και την αισιοδοξία των Ευρωπαίων επενδυτών να αναπτερώνεται. Αυτά τα απρόσμενα κεφαλαιακά αποθέματα προκάλεσαν εύλογη απορία της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης, καθώς πολλοί συνδύασαν το γεγονός αυτό με τις υποσχέσεις του Σαρκοζί. Παράλληλα κατατέθηκαν πολλές προτάσεις για την περαιτέρω μείωση των επιτοκίων δανεισμού, κάτι που αναμένουν οι αναλυτές να γίνει αισθητό και στην Ελλάδα, ενώ πολλές ευρωπαϊκές χώρες συνδυάζουν το μέτρο με τα επιδόματα στους μισθούς για την τόνωση της αγοράς που έχει παγώσει. Οι ΗΠΑ προσανατολίζονται σε μια λύση παρόμοια με αυτή του Βρετανού πρωθυπουργού, την ίδια στιγμή που στην Αυστραλία άρχισαν να δημιουργούνται οικισμοί από τροχόσπιτα. Τα μέτρα αντιμετώπισης των οικονομικών προβλημάτων στην Ελλάδα εστιάζονται στην διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, με την χορήγηση 28 δισ. ευρώ εκ των οποίων τα 8 δισ. σε μορφή ομολόγων κρατικών, ενώ ορίζεται ως κεφαλαιακή βάση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ποσό μέχρι 5 δισ. ευρώ. Ο κ. Προβόπουλος σε ανοικτή συνέντευξη εξέφρασε την εκτίμηση του πως το πρόβλημα ορισμένων τραπεζών, θα αφορά τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας λόγω των απωλειών τους στο χρηματιστήριο. Στην ίδια συγκέντρωση ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Αλογοσκούφης δήλωσε, ότι θα πρέπει να επαναπροσδιορισθούν οι αμοιβές των μεγάλων στελεχών και πως δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις αμοιβές του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδας, μια συζήτηση που είχε ανοίξει στην Ευρώπη τα τελευταία δύο χρόνια. Οι πρώτες ανακατατάξεις στην τραπεζική αγορά γίνονται αισθητές, με την συγχώνευση της Proton Bank με την Πειραιώς. Παρά την πτώση των επιτοκίων στην διατραπεζική αγορά από την δράση της ΕΚΤ, οι ελληνικές τράπεζες αυξάνουν ισόποσα τα περιθώρια κέρδους στα επιτόκιά τους με αποτέλεσμα να μη γίνεται αντιληπτή η ελάφρυνση στους πελάτες.

2.3.1 Το αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης σε Ελλάδα και υπόλοιπη Ευρώπη

Το μεγαλύτερο χτύπημα από την κρίση το εδέχθη η Ισλανδία με μεγάλη έκθεση των τραπεζών της στα τοξικά ομόλογα. Παρά τα μεγάλα χρηματικά αποθέματα, η Βρετανία ακολούθησε το αμερικάνικο μοντέλο και ήταν από τις

πρώτες χώρες που επλήγησαν από την κρίση. Πολλές τράπεζες κρατικοποιήθηκαν και άλλες συγχωνεύθηκαν. Η Γαλλία ομοίως είχε υιοθετήσει τέτοια προϊόντα ενώ ανακατατάξεις παρατηρήθηκαν σε Βέλγιο, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία. Οι ελληνικές τράπεζες δηλώνουν πως δεν είχαν προλάβει να επενδύσουν ιδιαίτερα σε CDOs δεν γνωστοποιήθηκε η κατοχή conduits ή SIVs εκ μέρους τους, όμως μετακύλησαν τα υψηλά διατραπεζικά επιτόκια στα παραδοσιακά προϊόντα τους. Οι οικονομικοί αναλυτές ερμηνεύουν πάντως κάποιες κινήσεις ως προάγγελο ανακατατάξεων και εκμετάλλευσης ευκαιριών στον τραπεζικό κλάδο της ελληνικής ή και της ευρωπαϊκής αγοράς. Σε ραδιοφωνική συνέντευξή του ο διοικητής της Τραπέζης Ελλάδος Ι. Προβόπουλος, επιβεβαίωσε την συντηρητικότητα των ελληνικών τραπεζών και προειδοποίησε ακόμη και με εισαγγελική εντολή απέναντι σε όσους συντηρούσαν την φημολογία για κίνδυνο απώλειας καταθετικών αποθεμάτων, από ιδιωτικούς λογαριασμούς για λόγους ανταγωνισμού. Παράλληλα στην Ευρώπη παρατηρείται τεράστια ζήτηση στην αγορά χρηματοκιβωτίων και η μετακίνηση των καταθέσεων σε ράβδους ή νομίσματα χρυσού. Τα οικονομικά ιδρύματα που επηρεάστηκαν περισσότερο από την κρίση αφορούσαν εκμετάλλευση ακινήτων (Real estate), χωρίς να απουσιάζουν προβλήματα σε τραπεζικές ή ασφαλιστικές υπηρεσίες. Τα πραγματικά προβλήματα της κρίσης διαφάνηκαν στην ελληνική οικονομία με την άνοδο των επιτοκίων και με την έλλειψη της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος να πλήττει τους δανειολήπτες και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών και λοιπών πτυχών της αγοράς με άμεσο αντίκτυπο στην οικονομία.

Μετά την αποτυχία του μοντέλου παραγωγής και διανομής δανείων, παρατηρήθηκε μια μετακίνηση σε ένα χρηματοοικονομικό σύστημα με επίκεντρο την κεφαλαιαγορά. Ήταν εμφανείς οι κινήσεις προς μία αυστηρά θεσμοθετημένη και παρεμβατική αγορά, ένα φαινόμενο που συχνά χαρακτηρίζεται (over – regulation) ή (over shooting). Οι εχθρικές συνθήκες της κεφαλαιαγοράς απέναντι στην τιτλοποίηση της στεγαστικής πίστης όμως, είχαν άμεσες επιπτώσεις στα επιτόκια της διατραπεζικής αγοράς. Αλλαγές παρατηρήθηκαν και στον ρόλο και την συμπεριφορά των θεσμικών επενδυτών. Η ζήτηση υψηλών αποδόσεων βάσει της ρευστότητας, επηρέασε την προσφορά νέων προϊόντων από το 2003 λόγω των χαμηλών αποδόσεων στα ομόλογα T-bills του δημοσίου και την πιστωτική επέκταση. Σημαντικός απεδείχθη και ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών στην

διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Η παρακολούθηση και εκτίμηση της κατάστασης που επικρατεί με στόχο την διατήρηση της σταθερότητας, ανέκαθεν αποτελούσαν πεδία δράσης της νομισματικής και της πολιτικής. Η εξασφάλιση της ρευστότητας στις χρηματοοικονομικές αγορές και τους ενδιαμέσους πάντα απαιτούσε την άμεση προσοχή των κεντρικών τραπεζών, ώστε να αποφευχθεί η γενίκευση της ζημιάς που επεκτείνει τις παρενέργειες της σε τομείς όπως η ρύθμιση της λειτουργίας του συστήματος, βασικές χρηματοδοτικές δράσεις και μακροπρόθεσμες χρηματοδοτικές στρατηγικές. Παρά ταύτα μετά τις τελευταίες εξελίξεις, διαφάνηκε μια αποστροφή της αμερικάνικης κοινωνικής γνώμης αλλά και των ευρωπαϊκών αρχών, ως προς το «ξελάσπωμα» των υπευθύνων εις βάρος των πολλών (όπως χαρακτηρίστηκε το σχέδιο διάσωσης), προλειαίνοντας το έδαφος για μια «στριφνή» αγορά μετά την κρίση. Τα πλούσια αποθέματα των περισσότερων αναπτυγμένων ευρωπαϊκών κρατών καθυστέρησαν την κρίση, ενώ το πλαίσιο λειτουργίας τους προβλέπεται να γίνει ακόμη πιο αυστηρό μετά και την εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας Capital Requirements Directive, το ευρωπαϊκό ισοδύναμο της Βασιλείας II.

2.3.2 Ρυθμιστικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης

Σε διάφορα συνέδρια που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008, έπειτα από μια αξιολόγηση της κρίσης και των αιτιών της κατατέθηκαν προτάσεις για την διαχείριση του προβλήματος. Συγκεκριμένα επισημάνθηκε η ανάγκη χάραξης κοινής νομισματικής πολιτικής σε διεθνές επίπεδο, με σκοπό την προώθηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Η δυσκολία στο εγχείρημα έγκειται στον συντονισμό συγχρονισμένης διεξαγωγής, μεσοπρόθεσμης νομισματικής πολιτικής για την προστασία της σταθερότητας των τιμών, καθώς και άλλων μακροοικονομικών στόχων. Παράλληλα τονίσθηκε η ανάγκη διεθνούς συντονισμού του χρηματοοικονομικού συστήματος. Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρχών που εποπτεύουν τον χρηματοοικονομικό τομέα, κρίθηκε σκόπιμη για τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ατομικών ενεργειών.

Επιπροσθέτως προτάθηκε η ορθή διαίρεση του τομέα δράσης μεταξύ των εποπτικών αρχών, για τον έλεγχο των διεθνοποιημένων επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών ομάδων. Σκόπιμος κρίθηκε και ο εναρμονισμός των ρυθμιστικών μέτρων, ώστε να εφαρμόζονται με τρόπο ενιαίο σε κάθε νομοθετικό

πλαίσιο. Η καθιέρωση διεθνών κανονισμών εντάχθηκε στο πλαίσιο μιας πρότασης για την «Νέα Διεθνή Χρηματοοικονομική Δομή». Σύμφωνα με το συγκεκριμένο σχέδιο, προβλέπονται όργανα της αγοράς με στοχευόμενη δράση, συνεργασία διεθνών οργανισμών και Forum, όπως η Επιτροπή της Βασιλείας, η IOSCO, το φόρουμ Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας, το Συμβούλιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το Ινστιτούτο Διεθνών Χρηματοοικονομικών και οι εθνικοί τραπεζικοί οργανισμοί. Συγκεκριμένα κατά την πρώτη Ιανουαρίου του 2008, ξεκίνησε στην Ευρώπη η εφαρμογή της οδηγίας της Βασιλείας II (πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα όργανα που επιβλέπουν την λειτουργία του συστήματος είναι :

- 1) Το συμβούλιο Ecofin,
- 2) η Ευρωβουλή,
- 3) η Ευρωπαϊκή επιτροπή,
- 4) η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
- 5) οι CEBS - CESR - CEIOPS
- 6) η Ομοσπονδία Ευρωπαϊκής Τραπεζικής.

Μετά τον εντοπισμό των αδυναμιών του μοντέλου παραγωγής και διανομής δανείων, προτάθηκαν συγκεκριμένες ρυθμίσεις. Οι προτάσεις αφορούν την διερεύνηση κανονισμών που θα εφαρμόζονται στη αρχική παραγωγή των δανειακών εγγυήσεων και στον τρόπο διάθεσης της στεγαστικής πίστης. Η αγορά χρήζει μεγαλύτερης διαφάνειας όσον αφορά την ασφάλιση σε υποκείμενα περιουσιακά στοιχεία (π.χ. υποθήκη), την ενσωμάτωση των χαρακτηριστικών του κινδύνου στα CDOs και την συγκέντρωση τακτικών στατιστικών στοιχείων της πιστωτικής αγοράς και της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων. Επιπλέον, προτείνεται η καθιέρωση συγκεκριμένων κανονισμών αξιολόγησης των CDOs επαναπροσδιορισμός του ρόλου των CRAs, εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης κινδύνου από τους θεσμικούς επενδυτές και την εξέταση της οργάνωσης των μη ρυθμισμένων χρηματοπιστωτικών αγορών. Το μοντέλο που πρέπει να υιοθετήσει κινητήρια μέτρα και να ενσωματώσει στα ΔΛΠ τον τρόπο ρύθμισης των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων των δανείων. Όσον αφορά τις ειδικές επενδυτικές εταιρείες προτείνεται μεγαλύτερη διαφάνεια στις επενδύσεις των τραπεζών σε Conduits και SIVs, διαφάνεια στα χαρακτηριστικά του κινδύνου των ABCPs και ένα νέο διεθνές πλαίσιο επίβλεψης της διαχείρισης κινδύνου των τραπεζών θα

πρέπει να εφαρμόζονται και ως προς τις επενδύσεις σε CDOs και διακράτησης τίτλων σε Conduits και SIVs. Το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας ορίζει επακριβώς στους τρεις πυλώνες του την εμφάνιση των δραστηριοτήτων εκτός ισολογισμού στις καταστάσεις της τράπεζας, εφαρμογή των κανόνων πιλοποίησης και κεφαλαιακά αποθέματα για τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία που διακρατώνται στο χαρτοφυλάκιο. Στο σχέδιο προτάθηκε επίσης η καταλληλότερη διανομή των ευθυνών μεταξύ των κεντρικών τραπεζών (εκείνων που δεν έχουν εποπτικό ρόλο), των θησαυροφυλακίων και των εποπτικών αρχών στην αντιμετώπιση των τραπεζικών κρίσεων.

Ο τομέας ευθύνης των εποπτικών αρχών εστιάζεται στην αναδιοργάνωση των εταιρειών και στους κανόνες ρευστοποίησης τους, ανάλογα με την εθνική νομοθεσία. Η δράση των κεντρικών τραπεζών συνίσταται στην λειτουργία τους ως έσχατος δανειστής βάσει των πληροφοριών που θα παρέχουν οι εποπτικές αρχές για την φερεγγυότητα των τραπεζών. Τα θησαυροφυλάκια θα περιορίζονται στην χορήγηση κρατικών κονδυλίων, σε περιπτώσεις των τραπεζών που θεωρούνται πολύ σημαντικές για την λειτουργία της οικονομίας, ώστε να αφεθούν στην μοίρα τους.

Παράλληλα προτάθηκαν πιθανά σχέδια κρατικών εγγυήσεων, των κατάθεσεων που τελικά εφαρμόστηκαν μετά την κρίση του Σεπτεμβρίου του 2008, καθώς και τα σχέδια αναχαίτισης φαινομένων όπως οι ουρές πανικού στις τράπεζες. Το σχέδιο καταλήγει σε μια ισορροπία ανάμεσα στην ελεύθερη πρωτοβουλία της αγοράς και των στοχευμένων εποπτικών και παρεμβατικών δράσεων, προς αποφυγή των περιπτώσεων υπερπαρεμβατισμού που θα αυξάνουν περισσότερο το κόστος της διατραπεζικής αγοράς.

Χρησιμοποιούμενη Ορολογία

ABS	Asset - Backed securities	Χρεόγραφα Δανειακών Εγγυήσεων
ABCPs	Asset - Backed commercial papers	Εμπορικοί Τίτλοι Δανειακών Εγγυήσεων
CDOs	Collateralized Debt Obligations	Εγγυημένες Δανειακές Υποχρεώσεις
CRAs	Credit Rating Agencies	Πρακτορεία Πιστοληπτικής Βαθμολόγησης
SCIs	Structured Credit Instruments	Δομημένα Πιστωτικά Εργαλεία
SLCs	Special investment companies	Ειδικές Επενδυτικές Εταιρείες
SPUs	Special Purpose Vehicles	Εταιρείες Ειδικού Σκοπού
SUIs	Structured investment Vehicles	Εταιρείες Δομημένων Επενδυτικών Προϊόντων
TED	T - Bill & Eurodollar	Ομόλογα Αμερ. Δημοσίου & Ευρωδολάρια

2.3.3 Πίνακες με τα Δημοσιονομικά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας της περιόδου 2000 – 2011

Τους πίνακες τους έχει καταρτίσει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και περιέχει όλα τα δημοσιονομικά στοιχεία της Ελλάδος της περιόδου 2000 - 2011.

Αναφέρονται οι πίνακες αυτοί κατά κύριο λόγο στο ύψος του ελλείμματος και την διαφορά του με το χρέος σε στοιχεία Γενικής Κυβέρνησης αλλά και σε βασικά μακροοικονομικά μεγέθη σε τρέχουσες τιμές.

2.3.3.1 Πίνακας με την παρουσίαση των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας της περιόδου 2000 – 2011

ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Σε τρέχουσες τιμές. Σε εκατομμύρια €

Κωδ. ESA 95		2000	2001	2002
B.1*g	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΙΟΝ σε αγοραίες τιμές	136.281	146.428	15
D.1,D.3,D.4	Πρωτογενή εισοδήματα που εισπράττονται από την αλλοδαπή	6.948	6.974	
D.1,D.2,D.4	Πρωτογενή εισοδήματα που πληρώνονται στην αλλοδαπή	6.581	6.050	
B.5*g	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ σε αγοραίες τιμές	136.648	147.352	15
K.1	Αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου	15.541	16.932	1
B.5*n	ΚΑΘΑΡΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ σε αγοραίες τιμές	121.107	130.419	13
D.5,D.6,D.7	Τρέχουσες μεταβιβάσεις που εισπράττονται από την αλλοδαπή	3.100	3.058	
D.5,D.6,D.7	Τρέχουσες μεταβιβάσεις που πληρώνονται στην αλλοδαπή	1.482	1.467	
B.6n	ΚΑΘΑΡΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	122.725	132.010	14
P.3	Τελική καταναλωτική δαπάνη	122.899	131.720	14
B.8n	ΚΑΘΑΡΗ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ	-174	291	-

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ (2008) ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

D.9	Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις που εισπράττονται από την αλλοδαπή	3.415	2.005	
D.9	Κεφαλαιακές μεταβιβάσεις που πληρώνονται στην αλλοδαπή	87	126	
P.5	Ακαθάριστος Σχηματισμός Κεφαλαίου	31.778	33.979	3
K.1	Αποσβέσεις παγίου κεφαλαίου	15.541	16.932	1
B.9n	ΚΑΘΑΡΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ (+) / ΚΑΘΑΡΗ ΛΗΨΗ (-) ΔΑΝΕΙΩΝ	-13.082	-14.877	-1

*προσωρινά στοιχεία

Τα δεδομένα του ΑΕΠ και των συνιστωσών του για την περίοδο 2005-2011 έχουν αναθεωρηθεί με έτος βάσης το 2005. Οι εργασίες αναθεώρησης των δεδομένων για την περίοδο 2000-2004 δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί (εκτός της εφαρμογής).

Πηγή : Διεύθυνση εθνικών λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ

2.3.3.2 Πίνακες με δημοσιονομικά στοιχεία περιόδου 2006 – 2009

Πίνακας 1: Αναφορά ελλείμματος / πλεονάσματος, επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων

Στοιχεία σε εκατομμύρια Ευρώ	ΕΣΛ 95 κωδικοί	2006 προσωρινά	2007 προσωρινά	2008 προσωρινά	2009 προσωρινά
Έλλειμμα (-)/ Πλεόνασμα (+)	B.9				
Γενική Κυβέρνηση	S.13	-12.109	-14.465	-22.363	-36.150
Κεντρική Κυβέρνηση	S.1311	-12.948	-14.596	-23.244	-35.403
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	S.1313	-222	-115	-79	-65
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	S.1314	1.061	246	960	-682
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης					
Ονομαστικές τιμές στο τέλος κάθε έτους		224.204	238.581	261.396	298.032
<i>Ανά κατηγορία:</i>					
Διαθέσιμα και καταθέσεις	AF.2	988	693	728	1.477
Χρεόγραφα εκτός μετοχών, μη συμπ/νων χρ. παραγώγων	AF.33	179.543	194.337	216.139	252.721
Βραχυπρόθεσμα	AF.331	943	1.625	5.496	10.820
Μακροπρόθεσμα	AF.332	178.600	192.712	210.643	241.901
Δάνεια	AF.4	43.673	43.551	44.529	43.834
Βραχυπρόθεσμα	AF.41	1.404	315	55	1.245
Μακροπρόθεσμα	AF.42	42.269	43.236	44.474	42.589
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για:					
Ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου	P.51	7.116	7.731	7.710	7.938
Δαπάνες για τόκους κατά ΔΥΕ	EDP D.41	9.188	10.061	11.614	12.478
Δαπάνες για τόκους κατά ΕΣΟΛ 95	D.41 (έξοδα)	9.778	10.737	11.878	12.420
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	B.1*g	211.314	227.134	236.936	235.035
Έλλειμμα Πλεόνασμα (+) ως % του ΑΕΠ		-5,7%	-6,4%	-9,4%	-15,4%
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ		106,1%	105,0%	110,3%	126,8%

Πηγή : Διεύθυνση εθνικών λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ

Οι μεταβολές μεταξύ των κοινοποιήσεων ΔΥΕ του Νοεμβρίου 2010 και του Απριλίου 2010

Οι διαφορές του ελλείμματος και του χρέους, ως ποσοστά του ΑΕΠ, μεταξύ της 1^{ης} και της 2^{ης} κοινοποίησης της ΔΥΕ του 2010, παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2: Διαφορές των ποσοστών μεταξύ Νοεμβρίου 2010 και Απριλίου 2010

	2006	2007	2008	2009
Νοέμβριος 2010				
Έλλειμμα ως % του ΑΕΠ	-5,7	-6,4	-9,4	-15,4
Χρέος ως % του ΑΕΠ	106,1	105,0	110,3	126,8
Απρίλιος 2010				
Έλλειμμα ως % του ΑΕΠ	-3,6	-5,1	-7,7	-13,6
Χρέος ως % του ΑΕΠ	97,8	95,7	99,2	115,1
Μεταβολή (Νοε-Απρ)				
Έλλειμμα ως % του ΑΕΠ	-2,1	-1,3	-1,7	-1,8
Χρέος ως % του ΑΕΠ	8,3	9,3	11,1	11,7

Πηγή : Διεύθυνση εθνικών λογαριασμών ΕΛΣΤΑΤ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1 ΚΑΙ ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2

3.1 Εισαγωγή

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθούν τα αίτια της οικονομικής κρίσης της Ελλάδος που την οδήγησαν στα ΜΝΗΜΟΝΙΑ 1 και 2 της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής στήριξης.

Η χρονική περίοδος των αιτιών αυτών ξεκινάει από την μεταπολίτευση το 1974 μέχρι σήμερα και η σημαντικότερη αναφορά γίνεται στο μέγεθος του χρέους, το οποίο εκτινάχθηκε μεταξύ του 1980 και του 1993 από το 28,6% στο 111,6% του ΑΕΠ. Το 2004 η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων, από τα οποία προέκυπτε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, αφού και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από το 3%. Την τριετία 2004 - 2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται, ενώ σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12 – 15 δις. ευρώ τον χρόνο. Από το 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, η ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα αλλά και το χρέος, αρχίζουν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς. Αναλυτικότερα στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου.

3.2 Το χρονικό της κρίσης και τα αίτια που οδήγησαν στα ΜΝΗΜΟΝΙΑ 1 & 2

Στα μέσα του 2010 και μετά των αποκαλύψεων ότι δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδος έκλεισε για το 2009 σε επίπεδο πολύ πάνω από αυτά που καθιστούσαν το δημόσιο χρέος σε βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για την χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος της χρεοκοπίας και της στάσης πληρωμών του ελληνικού δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων, οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών τα οποία κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής

Τράπεζας που συγκρότησαν από κοινού έναν μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα.

Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου του 2010, από τον Πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στην νήσο Καστελόριζο. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης πραγματοποιήθηκε, από τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με την χρηματοδότηση από τον μηχανισμό, αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας που θα είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη την ζώνη του Ευρώ.

Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου του 2010. Η ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα, με αποτέλεσμα έναν χρόνο μετά τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπών. Επίσης τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους, με σκοπό την μακροπρόθεσμη μείωση του σε βιώσιμα επίπεδα. Η περίοδος μετά το 1974 υπήρξε η περίοδος μεγάλου δανεισμού για την Ελλάδα με συνέπεια την γρήγορη διόγκωση του χρέους. Μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχθηκε από το 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ, το έλλειμμα την ίδια περίοδο ήταν επίσης υψηλό. Μετά το 1993 η οικονομία, μπήκε σ' ένα ομαλό δρόμο με στόχο να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Χάρη στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης και αποκρατικοποιήσεων το χρέος άρχισε να μειώνεται ελαφρά ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε κάτω από το 3% πετυχαίνοντας τελικά η Ελλάδα να γίνει μέλος της ΟΝΕ. Αργότερα αποκαλύφθηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις που παρουσιάζονταν πριν από αυτή την περίοδο οφείλονταν σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, πρακτική που ονομάστηκε δημιουργική λογιστική στην υλοποίηση της οποίας βοήθησε και η τράπεζα επενδύσεων Gold-man Sachs.

Το φθινόπωρο του 2004 ο τότε υπουργός οικονομικών Γιώργος Αλογοσκούφης, προχώρησε σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης της Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών της προηγούμενης κυβέρνησης, με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς τα πάνω. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε

τριετή επιτήρηση από την Ε.Ε. Την ίδια χρονία η Eurostat προχώρησε στην αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων της Ελλάδας, από την οποία προέκυπτε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, αφού και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από το 3%. Την τριετία 2004-2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται, ενώ σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12 με 15 δισ. ευρώ τον χρόνο. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, η ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα αλλά και το χρέος αρχίζουν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς. Τον Νοέμβριο του 2010 η Euro stat προχώρησε σε αναθεώρηση των ελληνικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 τοποθετήθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δισ. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δισ. ευρώ), του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δισ. ευρώ) και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δισ. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε προς τα πάνω και το χρέος, με το χρέος του 2009 να αναθεωρείται στο 126,8% του ΑΕΠ που αντιστοιχεί στα 298 δισ. ευρώ.

Παρ' όλα αυτά η κυβέρνηση απέφυγε να προχωρήσει άμεσα στη λήψη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης με σκοπό να καθησυχάσει τις αγορές. Στο επόμενο διάστημα προχώρησε στην εφαρμογή των προεκλογικών υποσχέσεων όπως, η καταβολή επιδόματος αλληλεγγύης σε κοινωνικές ομάδες με χαμηλό εισόδημα. Συνεπώς σ' ένα βαθμό στις προεκλογικές υποσχέσεις της κυβέρνησης ήταν και ο προϋπολογισμός για το 2010 που κατατέθηκε στην βουλή στις 20 Νοεμβρίου του 2009, ο οποίος περιλάμβανε αυξήσεις στα όρια του πληθωρισμού, σε χαμηλούς μισθούς και συντάξεις. Ο προϋπολογισμός περιείχε επίσης μέτρα μείωσης των δαπανών, με περιστολή της κρατικής σπατάλης και περικοπές σε λειτουργικές δαπάνες, ενώ υπολόγιζε αύξηση των εσόδων κυρίως μέσω της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Λίγο μετά την κατάθεση του προϋπολογισμού υπήρξε νέα αρνητική εξέλιξη που αφορούσε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας. Στις 8 Δεκεμβρίου ο οίκος Fitch υποβάθμισε για δεύτερη φορά την ελληνική οικονομία στο επίπεδο BBB+. Με την σειρά του ο οίκος Standard and Poors προχώρησε στις 16 Δεκεμβρίου στην υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, κρίνοντας το πρόγραμμα της κυβέρνησης για την δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας ως ανεπαρκές. Ακολούθησε τρίτη υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας στις 23 Δεκεμβρίου αυτή την φορά από τον οίκο Moody's.

Από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 ξεκίνησε μια συνεχής άνοδος των spreads που αναφέρονταν συχνά στον τύπο ως ράλι ή κούρσα των spreads.

Στις 21 Ιανουαρίου του 2010 το spread των 10 ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες και στην συνέχεια ακολούθησε έντονα αυξητική πορεία ξεπερνώντας ακόμη και τις 1.000 μονάδες τον Απρίλιο του 2010.

Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2010, ο πρωθυπουργός της χώρας βρισκόταν στο Νταβός της Ελβετίας για το ετήσιο παγκόσμιο οικονομικό Forum. Στην διάρκεια του δέχτηκε έντονες πιέσεις, από τους ξένους ηγέτες για την άμεση λήψη μέτρων. Λίγο μετά την επιστροφή του από το Νταβός στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα για το δημόσιο τομέα που περιλαμβάνουν πάγωμα μισθών, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών. Η ανακοίνωση προκάλεσε αντιδράσεις και μια πανελλαδική απεργία της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φεβρουαρίου. Στο επόμενο διάστημα άρχισε να αναφέρεται έντονα το ενδεχόμενο της χρεοκοπίας. Για την αποφυγή του ενδεχόμενου η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου νέα σκληρά μέτρα. Τα οικονομικά που λήφθηκαν ήταν τα εξής :

- 1) Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδείας.
- 2) Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου.
- 3) Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ.
- 4) Αύξηση ΦΠΑ από 4,5% στο 5%, από 9% στο 10%, από 19% σε 21%.
- 5) Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης.
- 6) Επιβολή 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- 7) Επαναφορά των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα τα ανεξαιρέτως αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003) ακόμα και στα μικρότερα κυβισμού.
- 8) Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα ακόμα και στα μικρότερα.

Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν αντιδράσεις και έγιναν μεγάλες απεργίες και πορείες στις 5 και 11 Μαρτίου.

Source: Eurostat

*estimates

3.3 ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1

Η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές παρά την λήψη μέτρων, με αποτέλεσμα να προσφύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης, έγινε στις 23 Απριλίου του 2010 από τον πρωθυπουργό, ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή του μνημονίου με το ΔΝΤ και την Ε.Ε για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου του 2010 και προέβλεπαν :

- 1) Αντικατάσταση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 ευρώ και πλήρης κατάργηση των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές.
- 2) Αντικατάσταση 13^{ης} και 14^{ης} σύνταξης με επίδομα 800 ευρώ για συντάξεις ως 2.500 ευρώ.
- 3) Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- 4) Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23% του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1^η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1^η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1^η Ιανουαρίου 2011).
- 5) Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων.
- 6) Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%.
- 7) Πρόθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

Επίσης το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Επιπλέον στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών, στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011. Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών, ακολούθησε Πανελλαδική απεργία και ογκω-

δέσποτη διαδήλωση στις 5 Μαΐου, στην οποία υπήρξε άγρια καταστολή από τις αστυνομικές δυνάμεις και σημειώθηκαν σοβαρότατα επεισόδια.

Στις 3 Μαΐου του 2010 η Ελλάδα αιτήθηκε 80 δισ. ευρώ από τις υπόλοιπες 15 χώρες του Ευρώ και 30 δισ. ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Την αίτηση συνόδευσαν 3 συνημμένα μνημόνια :

- 1) Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ)
- 2) Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης (ΤΜΣ)
- 3) Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (ΣΠΟΠ).

Οι υπογράφωντες για την ελληνική πλευρά ήταν ο υπουργός οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο πρόεδρος της τραπεζής της Ελλάδος Γιώργος Προβόπουλος. Στις 8 Μαΐου του 2010 εγκρίθηκε η Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης με τις χώρες του Ευρώ και «Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας» με το ΔΝΤ.

Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία «Μνημόνιο». Στην συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ε.Ε), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) γνωστή ως «Τρόικα» η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του «Μνημονίου» και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου. Στις 12 Μαρτίου του 2011 υπήρξε συμφωνία για την μείωση δανεισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα και την επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7,5 χρόνια.

Η επιβολή του ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ 1 όπως ήταν φυσικό, επέφερε διχογνωμίες ανάμεσα σε ακαδημαϊκούς καθηγητές του Συνταγματικού Δικαίου. Σύμφωνα με τον συνταγματολόγο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεωργίου Κασιμάτη, το ΜΝΗΜΟΝΙΟ 1 περιλάμβανε σειρά αντισυνταγματικών διατάξεων όπως :

- 1) Η εξουσιοδότηση του υπουργού οικονομικών να υπογράψει εκ μέρους της ελληνικής δημοκρατίας χωρίς την έγκριση της βουλής (κάτι τέτοιο προκύπτει από τους νόμους Ν.3845/210 και Ν.3847/2010).
- 2) Η παραίτηση της Ελλάδας από κάθε ασυλία, σε περίπτωση αδυναμίας της αποπληρωμής αυτού του δανείου ή προηγούμενων δανείων.

Αυτό που κρίνει ο Γ. Κασιμάτης ως ουσιαστικά αντισυνταγματικό, είναι η δανειακή σύμβαση και όχι το μνημόνιο, κυρίως γιατί υπογράφηκε έμμεσα χωρίς την έγκριση των 3/5 της ελληνικής βουλής, σε συνδυασμό με τους «λεόντειους»

όρους που εισάγει εις βάρος της Ελλάδας. Το ίδιο το μνημόνιο ακριβώς επειδή δεν αποτελεί διεθνή σύμβαση κρίθηκε από το ΣΤΕ συνταγματικό. Οι παραπάνω θέσεις αμφισβητήθηκαν από τον συνταγματολόγο καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αντώνη Μανιτάκη.

3.4 ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27^{ης} Οκτωβρίου και απέβλεπε στο «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δισ. ευρώ. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχθούν σε εθελοντική βάση την μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Η συμφωνία θα συνοδεύεται από το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας, για την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δισ. ευρώ και αύξηση κατά 1 τρις ευρώ των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Οι αποφάσεις της συνόδου κορυφής χαιρέτιστηκαν θετικά από την κυβέρνηση, ενώ αποδοκίμαστηκαν απ' όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης τα οποία έκαναν λόγο για απόφαση ελεγχόμενης χρεοκοπίας της Ελλάδας. Έντονη ανησυχία εκφράστηκε στο εσωτερικό της χώρας για τις επιπτώσεις της συμφωνίας στην εισοδηματική πολιτική των επόμενων ετών, στο μέλλον των ελληνικών τραπεζών και των ασφαλιστικών ταμείων που είναι εκτεθειμένα στα ελληνικά ομόλογα.

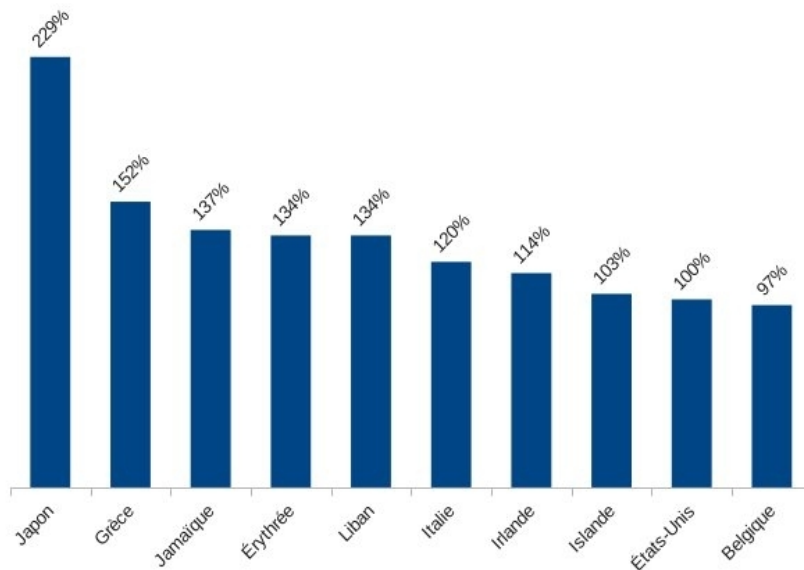
Την Δευτέρα 31 Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός Γεώργιος Α. Παπανδρέου ανακοίνωσε την απόφασή του για διεξαγωγή δημοψηφίσματος με θέμα την νέα δανειακή σύμβαση. Η απόφαση αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, αλλά και στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος. Την επόμενη μέρα ανεξαρτητοποιήθηκε η βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Μιλένα Αποστολάκη εκφράζοντας την διαφωνία της στην απόφαση του πρωθυπουργού για το δημοψήφισμα. Οι εξελίξεις στην Ελλάδα υπήρξαν κύριο θέμα συζήτησης της συνόδου των G-20 στην οποία κλήθηκε και ο Έλληνας πρωθυπουργός. Στο

περιθώριο της συνόδου υπήρξε συνάντηση της καγκελαρίου της Γερμανίας Άνγκελα Μέρκελ και του προέδρου της Γαλλίας Νικολά Σαρκοζί με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας. Μετά το τέλος της συνάντησης οι Μέρκελ και Σαρκοζί, ανακοίνωσαν πως από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα κριθεί στην ουσία η παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Ανακοινώθηκε επίσης πως παγώνει η εκταμίευση της έκτης δόσης του παλαιότερου πακέτου διάσωσης μέχρι την διενέργεια του δημοψηφίσματος.

Την Πέμπτη 3 Νοεμβρίου ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός οικονομικών Ευάγγελος Βενιζέλος τάχθηκε κατά την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος θεωρώντας ότι η θέση της Ελλάδος μέσα στο ευρώ είναι μια ιστορική κατάκτηση της χώρας που δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Το κεκτημένο αυτό του ελληνικού λαού δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Έχοντας παραιτηθεί από την ιδέα του δημοψηφίσματος ο πρωθυπουργός κατάφερε στην ψηφοφορία της 4^{ης} Νοεμβρίου να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από την βουλή με 153 ψήφους υπέρ και 145 κατά. Την Κυριακή 6 Νοεμβρίου συναντήθηκε στο προεδρικό μέγαρο με τον πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης Αντώνη Σαμαρά, ενώπιον τον πρόεδρο της Δημοκρατίας. Στην συνάντηση υπήρξε συμφωνία μεταξύ δύο πολιτικών αρχηγών για σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας. Ακολούθησαν τετραήμερες διαβουλεύσεις με συμμετοχή των κομματικών επιτελείων του ΠΑΣΟΚ, της Νέας Δημοκρατίας και του ΛΑΟΣ, για την επιλογή του προσώπου που θα ηγηθεί στο νέο κυβερνητικό σχήμα. Οι διεργασίες ολοκληρώθηκαν την Πέμπτη 10 Νοεμβρίου, οπότε και επιλέχτηκε ο Λουκάς Παπαδήμος ως νέος πρωθυπουργός. Η νέα κυβέρνηση που ορκίστηκε την επόμενη ημέρα και περιλάμβανε έξι στελέχη από την ΝΔ, τέσσερα από το ΛΑΟΣ, ενώ παρέμειναν σχεδόν όλα τα στελέχη της κυβέρνησης Παπανδρέου. Την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνέχιζε να επιδεινώνεται με την ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ κατά τον μήνα Αύγουστο, φτάνοντας το 18,4% και ακόμα υψηλότερα κατά τον μήνα Νοέμβριο που έφτασε σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ στο 20,9%. Η επιδείνωση της οικονομίας αποτυπώνεται στα όλο και συχνότερα περιστατικά υποσιτισμού μαθητών που παρουσιάζονται στα σχολεία.

Les 10 pays les plus endettés

La dette rapportée à la production annuelle du pays (PIB),
selon les prévisions du FMI à fin 2011

Source : FMI (les micro-États ont été sortis
du classement: St- Kitts et Nevis, Barbade, Grenade)

Στα τέλη Ιανουαρίου του 2012 το υπουργείο Παιδείας ανακοίνωσε πρόγραμμα συσσιτίων για μαθητές, για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το μνημόνιο εγκρίθηκαν από την κυβέρνηση στις 10 Φεβρουαρίου του 2012 και περιλαμβάνουν τα εξής :

- 1) Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.
- 2) Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από τον δημόσιο τομέα έως το 2015 εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
- 3) Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για κλαδικές. Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- 4) Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του κράτους και των εκλογών.
- 5) Κατάργηση των οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- 6) Αύξηση των αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- 7) Πλήρες άνοιγμα 20 επαγγελμάτων.
- 8) Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- 9) Κλείσιμο εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλό ΦΠΑ στα νησιά.

Τα μέτρα που συνόδευαν το δεύτερο ΜΝΗΜΟΝΙΟ 2 συζητήθηκε στην βουλή στις 12 Φεβρουαρίου του 2012 (Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), της ελληνικής δημοκρατίας και της τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της ελληνικής δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις, για την μείωση του δημοσίου χρέους και την δάσωση της εθνικής οικονομίας) και ψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13^{ης} Φεβρουαρίου. Υπέρ ψήφισαν 199 βουλευτές κατά 74 και 5 ψήφισαν παρών. Στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία το PSI. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε στο 95,7%.

Για τα υπόλοιπα ομόλογα ύψους 8,5 δισ. δόθηκε παράταση μέχρι τις 20 Απριλίου. Η απόφαση της κυβέρνησης να συμπεριληφθούν ρήτρες συλλογικής δράσης (CACs) θεωρήθηκε πιστωτικό γεγονός από την ISDA και οδήγησε στην ενεργοποίηση των CDs ύψους 3,2 δισ. ευρώ.

Στις 11 Απριλίου ο πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος ανακοίνωσε την ημερομηνία των εκλογών. Ημερομηνία διεξαγωγής τους ορίστηκε η 6^η Μαΐου. Το αποτέλεσμα των εκλογών της 6^{ης} Μαΐου οδήγησε σε ριζική αλλαγή του πολιτικού τοπίου. Τα ποσοστά των κομμάτων της συγκυβέρνησης συρρικνώθηκαν σημαντικά, ενώ εντυπωσιακή υπήρξε η αύξηση των ποσοστών, των κομμάτων που εξέφραζαν την εναντίωσή τους στην κυβερνητική πολιτική. Από το κατακερματισμένο πολιτικό σκηνικό δεν προέκυψε τελικά κυβέρνηση. Στις 16 Μαΐου ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Παναγιώτη Πικραμμένο και προκηρύχθηκαν νέες εκλογές για τις 17 Ιουνίου. Οι εκλογές της 17^{ης} Ιουνίου ανέδειξαν την Νέα Δημοκρατία πρώτο κόμμα χωρίς αυτοδυναμία. Με την συνεργασία του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ, επιτεύχθηκε σχηματισμός κυβέρνησης και συνεργασίας με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.

Οι διαπραγματεύσεις διάρκειας της κυβέρνησης με την τρόικα, κατέληξαν στην κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013 – 2016. Το πολυνομοσχέδιο κατατέθηκε στην βουλή 5 Νοεμβρίου σε ένα άρθρο 216 σελίδων με την διαδικασία του κατεπείγοντος. Προέβλεπε μέτρα ύψους 18,9 δισ. ευρώ, από τα οποία τα 9,4 δισ. αφορούν το έτος 2013. Υπερψηφίστηκε στις 7 Νοεμβρίου με 153 ψήφους, από τις κοινοβουλευτικές

ομάδες της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ στις οποίες υπήρξαν βουλευτές που διαφοροποιήθηκαν.

Στο πακέτο μέτρων περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων :

- 1) Αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 1 έτος από 1/1/2013.
- 2) Μείωση στις συντάξεις από 5% έως και 15% από τα 1.000 ευρώ και άνω.
- 3) Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83%.
- 4) Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Συμβάσεως Εργασίας.
- 5) Κατάργηση των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους.
- 6) Μείωση χρόνου προειδοποίησης για τις απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες.
- 7) Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια.
- 8) Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ.
- 9) Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- 10) Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξη των τέκνων.
- 11) Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- 12) Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- 13) Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΙΝΕ – ΓΣΕΕ, *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση, Αθήνα 2008.
- Ιωακείμογλου Η. – Μηλιός Γ. : *Η Διεθνοποίηση του ελληνικού καπιταλισμού και το ισοζύγιο πληρωμών*, Εξάντας, Αθήνα 1990.
- Ιωακείμογλου Η. – Μηλιός Γ. : *Συσσώρευση και κερδοφορία του κεφαλαίου στην Ελλάδα (1964 – 2004)*..
- Καζάκος Παναγιώτης, *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική*, Ελλάδα, 1999 – 2000, 2009.
- Λένιν Β.Ι. : *Άπαντα τ.3^{ος}*, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, 1980.
- Μηλιός, Γ. : *Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός. Από τον επεκτατισμό στην καπιταλιστική ανάπτυξη*, Κριτική, Αθήνα, 2000.
- Μπαμπανάσης Στ. & Σούλας Κ. : *Η Ελλάδα στην περιφέρεια των αναπτυσσόμενων χωρών. Διεθνείς συγκρίσεις*, Θεμέλιο 1976.
- Σβορώνος Ν. : *Επισκόπηση νεοελληνικής ιστορίας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1976.

Αρθρογραφία

- Καθημερινή : Το χρονικό διόγκωσης του δημοσίου χρέους, 1980 - 2005.
Έντυπη έκδοση : Ημερ. έκδοσης : 15/12/2005
Του Ιωάννη Δ. Καμάρα Ημερομηνία δημοσίευσης : 15/12/2005
- Τα Νέα : Το χρονικό ενός προαναγγελθέντος εκτροχιασμού.
ΤΑ ΝΕΑ.gr
Ρεπορτάζ : Χάρης Καρανίκας Δημοσίευση: 31/07/2010
- Ιστορικά θέματα : Πως δημιουργήθηκε το ελληνικό δημόσιο χρέος.
Του Περικλή Γκόγκα Δημοσίευση : 21/6/2010
Kathmerini.gr & <http://radar-gr.blogspot.com>
- Ελευθεροτυπία : Με έλλειμμα άνω του Μάαστριχτ μπήκαμε το 1999 στην ΟΝΕ.
Archive.enet.gr/online/online_text/c=114,dt=15.11.2004,id=23380892
- Καθημερινή : Οικονομικό θαύμα με παθογένειες.
Οικονομία : Έντυπη έκδοση Ημερομηνία έκδοσης : 26/6/2011
- Ναυτεμπορική : Το χρονικό της ελληνικής κρίσης.

Naftemporiki.gr Παρασκευή 26 Μαρτίου 2010

- Τα Νέα : Η συμφωνία με Ευρώπη και ΔΝΤ (05-05-2010)
Τα ΝΕΑ.gr Δημοσίευση : 05/05/2010
- Πρώτο θέμα : Υποβάθμιση της Ελλάδας σε BBB+ από Fitch (8-12-2009)
protothema.gr Δημοσίευση : 08/12/2009
- Ναυτεμπορική : Αύξησης των πόρων του EFSF στο 1 τρις Ευρώ (27-10-2011)
Naftemporiki.gr Δημοσίευση : Πέμπτη 27 Οκτωβρίου 2011
- newsbeast.gr : Πόσα χρήματα έχει δανειστεί έως τώρα η Ελλάδα ελέω ...
μνημονίου.
Οικονομία Δημοσίευση : Τρίτη 23 Οκτωβρίου 2012
- Financial Times : Structured investment vehicles' role in crisis.
By Gillian Tett, Paul J. Davies and Norma Cohen
August 12, 2007 ft.com/markets
- BBC News: Sub - Prime crisis to cost IKB \$ 1bn.
Last Updated : Monday, 3 September 2007
- Bloomberg : Sachsen LB Has EU3 Billion in Subprime, Person Says.
Bloomberg.com By Aaron Kichfeld - August 21, 2007
- The New York Times : JP Morgan Pays \$ 2a Share for Bear Stearns
By Andrew Ross Sorkin Published : March 17, 2008
NYTimes.com
- The Times : Lehman Brothers bankrupt.
Ανάκτηση : 29/9/2008
- Guardian : Greece' s deposit guarantee deepens EU financial rift
David Gow in Brussels
The guardian, Friday 3 October 2008

Πηγές από διαδύκτιο

- <http://www.newsbeast.gr>
- <http://www.ethnos.gr>
- <http://www.skai.gr>
- <http://www.el.stat.gr>
- <http://www.kathimerini.gr>
- <http://www.TANEA.gr>
- <http://www.naftemporiki.gr>
- <http://www.eleftherotypia.gr>
- <http://www.isotimia.gr>
- <http://www.bbc.co.uk>
- <http://www.newyorktimes.com>
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- <http://www.guardian.co.uk>
- <http://www.bloomberg.com>
- <http://www.thetimes.co.uk>